

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 767.

CHICAGO, ILL., 25. maja (May 25th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Strah pred resnico.

V Ameriki so pričeli gotovi ljudje gonjo proti nam evolucije. "Evolucije ni", zatrjujejo. "Svet je bil stvarjen kakor uči sveto pismo," povdarjajo v govorih in spisih. "Človek ni plod evolucije živstva," prigajajo apostoli teme in legendarnih zgodb. "Bog je stvaril človeka takega, kakor je danes — po svoji pobli ga je naredil in z lastnim dihom mu je dal nezmrjajočo dušo", trdijo še danes ljudje, ki se prištevajo k profesorjem na univerzah in k učenjakom raznih škol.

"Nihče, ki veruje v evolucijo, ne more biti kristjan", je dejal Rev. J. C. Massee v Bostonu. W. J. Bryan se sicer iz Darwina in drugih znanstvenikov in "znanstveniki" ljudstva predlagajo v legislaturah raznih držav zakone, ki prepovedujejo v učnih zavodih poučevati o evoluciji.

Evolucija gre naprej, niti za trenotek se ne ustavi. In ko bo ta naš mali planet postal že mrtva krogla, bo razvoj šel nemoteno naprej. Iz ene oblike v drugo, nadaljuje svojo pot.

"Vedno je bilo tako; in nikdar ne bo drugače." Ampak vedno ni bilo tako kakor je danes in čez deset, petdeset, sto let, tisoč let, bo drugače mnogo drugače kakor je danes. Pristaši mračnjaštva so si napravili dirko legend in jih krstili "sveta knjiga". Vsa plemena, pripadniki vseh religij, imajo taka sveta izročila.

Pred tisočletji, ko je človek pričel dobivati razum in najprimitivnejši formi, mu je postajal svet uganka, katere ni mogel razrešiti. Vse neznanost mu je bilo tajnovano, nadnaravno, nerazumljivo. To je bil poltelesni religij.

Skori različne periode je šla zgodovina človeštva. Toda še danes ve le mal del človeštva odkritja, ki jih je dala znanost o evoluciji sveta in stvorov, ki prebivajo na njem. In znanost odkriva naprej, njena luč postaja vedno vidnejša masam. Mračnjaki so v strahu. Zato njihov klic iz temne noči: "Vedno je bilo tako kakor je. Evolucije ni!"

Bili so časi — nihče, ki ima kaj razuma jih ne zanikava — ko je na svetu vladal še kanibalizem. Še danes se dobe ostanki na samotnih otokih in afriških džunglah, kjer je kanibalizem še vedno čednost človeka. Toda kanibalizma stare forme v človeški družbi ni več. Prešel je, kakor marsikaj drugega. Vedno torej ni bilo tako kakor je danes.

Ljudožrci so mislili, da bo kanibalizem vedno ostal. Sploh se niso ukvarjali s tem vprašanjem; besedo "kanibalizem" je ustvarila šele višje civilizirana družba. Kanibalom ni bila poznana.

Močni so morili slabše in se gostili z njihovim mesom. Močni so postajali še močnejši. Tako so nastala močna plemena, ki so podjarmljala šibkejše rodu, jih vsesala v svoje pleme, ali pa jih popolnoma

uničila. Taka je bila družba, ki se je razvijala iz divjaštva v milejši barbarizem. In današnji mogočni narodi so potomci najhujših ljudožrskih rodov. Polagoma je izginjal kanibalizem. Ko se je človek pričel učiti krotiti živali in ubijati divje zveri, je bil s tem dan prvi pogoj za pojemanje kanibalizma. Danes se družba zgraža nad njim. Toda v skrajni stiski se tu pa tam civilizirani ljudje še sedaj zatečejo vanj. V krajih, kjer je bila lakota najhujša, so se ljudje v borbi za življenje zatekli k ljudožrstvu. V sedanji lakoti v Rusiji so se dogodili taki slučajji. V krajih, kjer so kake ekspedicije zašle in bile tedne brez hrane, so si pomagale s človeškim mesom. Na ladijah, na katerih je pošel živež in ni bilo izgleda za skorajšnjo prijadranje v pristan, so si pomagali na enak način. Njihovim davnim pradedom je bilo človeško meso glavna hrana. Sedaj smo si ga nadomestili z živalskim mesom.

Človek, ustvarjen po božji podobi, ubije človeka z namenom, da ga poje. Ljudje, ki so v temi, se zgražajo. Tisti, ki se boje resnice, si zatiskajo oči pred njo. Glavarji ljudožrskih rodov so trdili, da bo vedno tako. Bili so v zmoti. Današnji mračnjaki pravijo, da je bilo vedno tako in bo ostalo. Tudi oni so v zmoti. Resnice se boje. Strah jih je pogledati nazaj v razvoj človeka, tistega človeka, ki je bil bolj žival kakor človek. In boje se priznati, da je v današnjemu človeku mnogo živali in malo človeka, ki bi bil vreden imena človek.

Imeli smo telesno suženjstvo. Tu pa tam se še danes dobe kraji, kjer je v sistemu telesno suženjstvo. Stara družba je slonela na suženjstvu. Kdor je nastopal proti njemu, je bil preganjan. Tisoči so bili mučeni in pomorjeni v borbi za odpravo telesnega suženjstva. Stotisoči sužnjevi so padli pri naporih, da se osvobodijo. Telesno suženjstvo je izginilo. Samo ostanki se še najdejo. Med ameriškimi črnci jih je še mnogo, ki so bili v mladih letih privatna posest plantažnikov na jugu. Kdor je bil v Zedinjenih državah v prvih letih gibanja za odpravo telesne suženosti v boju za ta cilj, je bil preganjan, kakor se danes preganja borca za odpravo današnjega krivičnega reda, ki pa je mnogo boljši kakor je bil v prošlosti. Razvoj gre po stopnjah. Skokov ne pozna.

Osvobojeni sužnji so se obnašali še vedno kot sužnji. Poglejte ameriške črnce na jugu. Ali pa opazujete naše kmečko ljudstvo. Pred ljudmi, ki so "gospodsko" oblečeni, se še vedno odkriva in klanja. Poglejte naše ljudi pri delu. Nekak prirojen strah imajo pred bosmi. Hlapčevski duh macedonskih delavcev je še mnogo večji kakor hlapčevski instinkt Hrvatov ali Slovencev. To so instinkti, ki so ostali v ljudeh iz časov, ko so nad njimi vladali grajščaki in drugi posvetni in duhovni gospodarji. Našli boste med delavci raznih narodnosti take, ki so kolikortoliko inteligentni, pa se

obnašajo kakor ovce, kadar se nahajajo v njih bližini gospodarji. Instinkti ne izginjajo čez noč. Toda izginjajo. In s hlapčevskimi instinkti izginjajo hlapci in gospodarji.

Fevdalizem je skoro povsod izginil. Kjer še obstoji, se polagoma umika. Tlaka je odpravljena. Valpetov bič ne žvižga več po plečih kmetov in sinovi grajščakov ne posiljujejo več hčera in žen tlačanov. Samo še gradovi in stare listine v arhivih pričajo, da se je to nekoč godilo. Grajščaki so mislili, da bo vedno tako in da je vedno bilo tako. Grajščakov ni več. Samo kak ostanek se še najde. Stari gradovi razpadajo in novi se ne grade. V borbi za to spremembo je padlo na tisoče in tisoče tlačanov. Jok mater in hčera je bil jok obupa in klicev po mlačevanju. Obudil je duh upora v kmetih in trdnjave tlačanstva so se majale. Ko so bile razmajene in v glavnem odpravljene, je duh upora izginjal in stari, prirojeni instinke udanosti in pokornosti so prišli nazaj v dušo slovenskega kmeta. Pri drugih narodih je bil enak proces. Uporni duh pa ni bil zatrt. Z naraščanjem ponosa in znanja v človeku izginjajo suženjske forme. Razvoj gre naprej svojo pot. Ob stranskih potih v jarkih, v temi neznanja, pa se valjajo mračnjaki in kriče: "Razvoja ni! Vedno je bilo tako kakor je!"

Mračnjaki zahtevajo kazni za nosilce luči. Samo v tem pogledu je "bilo vedno tako". Učitelji ljudstva in boritelji za njegove interese so bili vedno preganjani v imenu pravice, kakor so si jo tolmačili tisti, ki so vladali. Mučili so jih na natezalnicah, nasajali jih na kole, obglavljali, metali jih v zapore, kjer so morali od glada in smradu počasi umirati. Delali so baklje iz živih ljudi, ker so bili pristaši religije, katera je bila nasprotna religiji vladajoče justice. Metali so jih divjim zverem in ljudje, ustvarjeni po božji podobi, so se zabavali ob takih prizorih. . . . Pozneje je ta religija dobila moč in *justica* je prišla v njene roke. Kakor paganska justica, je morila krščanska justica, ker takratno človeštvo še ni bilo zrelo za drugačno, bolj človeško in manj živalsko. Sveti krst sam na sebi ni naredil iz paganskega divjaka krščanskega človeka. Mesto paganskega divjaka je postal krščanski divjak — ena in ista žival.

V uporih proti tiraniji in suženjstvu so padali bojevnik svobode v najgroznejših agonijah. Duh upora je živel naprej. Borba pravice proti vladajoči justici se je nadaljevala in se nadaljuje. Natezalnic ni več. Justičnih obešanj in natanjanja teles na kole ob cestah in na javnih trgih ni več. Le ostanki stare barbarske justice so še ostali. Linčanja v južnih državah ameriške Unije so taki ostanki. Starih mučilnic za izsiljenje priznanj ni več. Ostanki so še tukaj. Zaslisevanje po "tretji stopnji" je en tak ostanek. Ljudstva se več ne preklinja za kazni. Izobčenja narodov kakor so bila v prošlosti se danes ne dogajajo. Sence takih izobčevanj so še tukaj. Rusko ljudstvo je primera. Druga je zadnji odlok ameriškega vrhovnega sodišča, s katerim izreka, da je zakon za protektiranje otrok v industriji neustaven. Vladajoča justica je še zmerom krivična. Ampak je bolj človeška kakor je bila. In prišla bo doba, ko bo justica res justica, pravična za vse ljudi. Kajti vedno ne bo tako kakor je.

Vojne imamo. Od vsega začetka smo jih imeli. V prošlosti so bile divjaške in danes so še zmerom divjaške. Vojne ne morejo biti drugačne, ker so vojne. Toda morije danes so za spoznanje manj divjaške kakor so bile v prošlosti. Človeške niso, ker ne morejo biti. V prošlosti se je ranjenec pomorilo in pojedlo, ali pa se jih je prepustilo poginu in zverem. Danes jih

zdravijo, neglede, kateri armadi pripadajo. Danes iščejo napraviti vojno človeško. To se ne zgodi. Kati postanejo ljudje res ljudje, ne bo več vojen. Vojne umori v kakoršnikoli obliki, zatiranja, mučenja, veleso ostanki, ki jih je podedoval rod za rod od milijardih živalskih prednikov. Žival izginja iz človeka. Človekovi proti organiziranim morijam so vedno jačji. Človek je pričel misliti kot človek. Predno postane stvar ustvarjen po božji podobi, predno bo v resnici človek svojega bližnjega kakor samega sebe, bo vzelo življenje več generacij. Razvoj bo napravil iz človeka res človeka. Študirajte zakone razvoja. Učite se o evoluciji sveta. Kajti vedno ni bilo tako kakor je. In v bodoče bo drugače kakor je sedaj. Na ta način boste spoznali tudi pota, ki drže v socializem — v družbo, v kateri bodo izginjali poslednji ostanki barbarizma.

JEKLARSKI MAGNATJE NA KOSILU PRI HARDINGU.

Jeklarski magnatje so bili na južini pri predniku Hardingu. Govorili so o marsičem, med drugim tudi to, kako pridobiti nove trge jeklarskemu trgu. Tudi o ameriški politiki do sovjetske Rusije so se svetovali. Koncem konca so govorili tudi o dvanajsturnem delavniku v jeklarski industriji in Harding je izrekel željo, da bi se ga odpravilo, kar bi vodilo v boljšem odnošajem med delavstvom in industrijo. Jeklarski magnatje so priznali, da se je res rodno žgati 12 ur na dan vse dneve v letu in so pričeli misliti, kako bi se dal dvanajsturni delavnik odpraviti. Končno šine nemu v glavo srečna misel, da je najboljšje imenovati odbor petih oseb, ki naj preiskal delovne razmere in možnosti za odpravo dolgih delovnih ur. Potem, bogzna kedaj, bo ta odbor poročal trustjanskim gospodom, kaj so "preiskali". Drugi dan po obedu pri Hardingu so časopisi razpisali, da je Harding izvojeval za jeklarsko delavstvo osemurni delavnik. Tako se norčujejo vsega sili podje iz delavske raje. Urad vsake jeklarske korporacije natančno pozna razmere v svojem podjetju. In skrajšanju delavnika so že mnogo "preiskavali", toda rezultat vsake preiskave je ta: Danes, ko jeklarski delavci delajo 10, 12 in 14 ur na dan, jim plačajo komaj toliko, da se prežive. Če odpravijo 12-urno delo in uvedejo osemurni delavnik, bi bilo treba zvišati plačo. Če zasluži sedaj delavec \$2.25 na 12 ur, bi zaslužil osemurni delavnik komaj \$1.50. In plače jeklarskega delavstva so danes silno znižane. Kako naj delavci preživlja svojo družino s plačo \$1.50 na dan? To komanda preiskovala ta komisija jeklarskih magnatov in potem "priporočala", da naj 12-urni delavnik ostane, ker ni praktičnega izhoda v krajši delavnik.

Če si ne bo izvojevalo osemurnega delavnika, jeklarsko delavstvo, ga jim ne bo izvojeval nihče drug, najmanj pa predsednik Harding.

Pri zadnjih volitvah na Finskem je bilo izvoljenih v razne urade 1297 socialistov in komunistov ter 100 pripadnikov raznih buržvaznih strank. Ti rezultati nanašajo na 359 občin. Leta 1920 je bilo v 331 občinah izvoljenih 1341 pripadnikov buržvaznih strank in 1373 socialistov in komunistov. Iz tega sledi, da so pri zadnjih volitvah socialisti in komunisti izgubili vse postojank v prid buržvaznih strank. Nazadovanje se pisujejo notranjim sporom med socialisti in komunisti.

Naše razmerje do sovjetske Rusije.

Slovanstvo in človeštvo.

“Naprej.”

Kako napačno je, če se delavno ljudstvo obeša na tume narodne stranke, vidimo prav dobro na polomu, ki ga je doživela vseslovanska misel.

Slovenci smo skregani na vse strani. Z najbližjimi sosedi Hrvati imamo še nekaj stikov, pa posebno priprtni ti stiki niso — še dandanes slišiš precej pogosto stari, žalostno neumno rimo: Hrvat je tat! Ta rima ima prav nikake opravičbe, prišla je zgolj po tisti neumni poeziji, ki misli, da je vsebina odvisna od zvoka posameznih besed. V resnici je Hrvat prav tak tat, kakor mi Slovenci, nič več, nič manj. S Srbi smo skregani prav tako. Imamo sicer stranko (liberalno), ki živi danes od samega prijateljstva s Srbi, pa njeni pristaši govore o srbskem balkanizmu prav tako zanilovalno, kakor ponavljajo “Hrvat je tat!” pristaši nasprotna stranke (klerikalne), čeprav pravi ta stranka, da dela roko v roki s Hrvati. S tema dvema narodoma tvorimo isto državo, sploh ne maramo, da kdo govori ta o narodih, ker smi vsi en sam narod s tremi imeni...

Z Bolgari, ki tvorijo z nami tudi en sam narod, čeprav s štirimi imeni — s temi se moramo kregati, če ne nas proglašajo za sovražnike SHS. S tem smo opravili Južne Slovane. Kvečjemu če še pripomnimo, da koroški in primorski Slovenci ne spadajo več k Jugoslovanom, ampak k Nemcem in Lahom, posebno od takrat, odkar je “prepovedano” govoriti o Jugoslovanih in o Jugoslaviji. Za tiste narodneže, ki mislijo, da hujskamo proti Nemcem in Lahom, bodi izrecno povedano, da pri njih to ni prepovedano, to velja samo za kraljevino SHS, ki je hotela v svojem vseslovanem navdušenju rešiti vprašanje zedinjenja Južnih Slovanov s prepovedjo rabe njih imena.

Poglejmo malo k Severnim Slovanom. Vseslovanska misel se je rodila pravzaprav med Čehi. Priznati jim moramo, da so tudi največ delali zanjo, čeprav se niso n. pr. s Poljaki prav nikdar dobro razumeli in je po svetovni vojni že večkrat pretila celo “bratomorna” vojna med njimi. Tudi z Ukrajinci se dolgo niso mogli pobotati, saj jim še imena niso priznali, ker so hoteli narediti iz njih Velkoruse, da bo vseslovansko zedinjenje tem lažje. Zdaj imajo kot dedščino po Madžarih tega naroda precej v svoji veliki državi, zdaj jih ne razglašajo več za Velkoruse, temveč upajo, da naredi iz njih kmalu dobre Čehi. Z našo državo hočejo imeti Čehi dobre, prijateljske stike, zato so prenehali govoriti o Jugoslaviji in pišejo vedno le SHS. Naša antanta je zato jako močna, čeprav brez in proti Bolgarom, pa tudi vseslovansko misel dobro podpira, kajti upati je, da pridobi v kratkem Rumunijo za vseslovanske cilje. Čehi upajo nekaj še tudi na Italijo in naša vlada menda tudi, drugače ne bi popravljala Rapalske pogodbe. Morebiti ni napačna ta misel? Če danes Italiji še nekaj Slovencev, bode tako močan življenjski tam, da v nekaj desetletih lahko vso Italijo poslovenijo. Potem bi bilo Jadransko morje res slovensko, Črno morje bi nam poslovanila Rumunija; Avstrija bi se ne mogla več upirati, potem bi prišla na vrsto Nemčija itd., kmalu bi bila slovanska tudi Anglija in ž njo vse njeno svetovno gospodstvo. Kakor vidite, ni tako prazna vseslovanska misel, ta ideja je res velika in svet preobrazujoča.

Le nekako malo zaprekico moramo še prej odstraniti. To namreč, da zazdaj še niti Čehom nismo posebno naklonjeni. Če potrebujemo njihovega kapitala, ga kličemo na pomoč proti nemškemu. Ko se pa pri nas udomači in začenja delati velike dobičke, kakor se pri kapitalu razume samo po sebi — takrat začnemo tarnati, da nas Čehi izpodrivajo, da niso nič boljši nego Židje in začeli smo že tudi zmerjati jih s psovko “Slovanski Židje.”

Tudi s Poljaki smo navzkriž, posebno zato, ker so v Avstriji držali vedno z Nemci in proti nam. Poljsko ljudstvo sicer ni ničesar vedelo o tem sovraštvu, kakor tudi naše ne — saj je bilo ljudstvo sploh tu in tam popolnoma nedolžno prav tako, kakor pri češkem kapitalu — saj je delala vso veliko politiko edinole visoka poljska žlahta s cerkvenimi dostojanstveniki vred, s pomočjo katerih je znala poljski narod držati trdno pod zaščito “Čenstohovske Matere božje”, ki zna brez kruha potlačiti vse pobožne Poljake, kadar so lačni.

Z Rusi nismo delali nič drugače. Poznali jih nismo nič, samo to smo vedeli, da jih je strašno veliko in da so Slovani, Kadar nam je slaba predla, smo si mislili: “Rus je z nami!” in smo se tolažili s to pomočjo prav tako naivno, kakor pobožno ljudstvo z nebeškim kraljestvom: potrpiamo, tam bo vse poplačano! Tega pa nismo pomislili, da je ljudstvo še bolj nezavedno, še manj izobraženo in da še bolj trpi pod carjem nego mi pod cesarjem. In ko so se Rusi 1917. leta otresli carja in iskali v medsebojnih bojih potov in sredstev, kako se otresti ne le carja, temveč tudi carističnega režima, smo se v svoji slepoti posadili na sodni stol in sodili o stvarih, ki jih prav nič ne poznamo, z edino mislijo: car je bojeval proti Nemcem, boljše-viki pa ne marajo vojne, torej bi nam car lahko pomagal, boljše-viki nas hočejo pa potlačiti še bolj pod nemški jarem. Iz umazanega egoizma smo hoteli, da naj trpi rusko ljudstvo še nadalje pod carjem, naj krvavi v vojni, naj umira duševno in telesno za nas, ki sami nismo imeli korajže otresti se nemštva, temveč smo mu hlapčevali zaradi — polnih loncev.

Taka je bila naša vseslovanska ideja pred vojno in med vojno. Zdaj po vojni je pa še slabjša. Tiste Ruse, ki ne marajo delati in ki zato ne smejo biti na Ruskem, tiste redimo v Jugoslaviji in jih oboružujemo proti Rusiji, kakor da bi naš lastni militarizem še ne požiral dovolj milijard. Proti celemu ruskemu ljudstvu nastopamo skupno s francoskimi kapitalisti in zadnje dni pišejo uradne vesti, da se bomo tudi v Genovi držali Francozov proti Angležem. Angleži pa tudi sami niso prijatelji Rusije, samo toliko pametnejši so, da vidijo zgodovinski in gospodarski tok in priznavajo zato Rusom vsaj nekaj “samoodločbe,” dočim Francozi nikakor ne marajo s sedanjo rusko vlado sodelovati.

Prav isto je glede Nemcev. Tudi tu so Angleži uvidevnejši, Francozi pa v svojem sovraštvu popolnoma slepi. Naša vlada gre s Francozi seveda...

Zdaj so pa naši trgovci uvideli, da tako ne gre. Oni trgujejo in delajo dobičke, zato jim ne gre v glavo, zakaj bi z Nemci ne smeli trgovati. Čeprav gredo z vlado čez drn in strn, vendar piše “Trgovski List” 29. aprila protivladno, še več, socialistično! Žal mu je, da

Slovenci ne poznajo francoskega pisatelja Anatola Fransa (A. France), ponatiskuje njegov govor in h koncu dostavlja:

Ta govor je pošena lekcija francoskemu imperializmu, ki hoče na vsak način, da si Nemčija več ne opomore, in ki nikakor noče slišati o razoroženju.

Socialistom seveda ta pisatelj ni neznan. Čitatelji "Napreja" ga poznajo in tudi kmetско socialistično ljudstvo ve, da je ta mož — socialist. Saj je še nedavno čitalo v "Ljudskem Glasu", da je prejel Noblovo nagrado, ki pomenja milijonsko imetje, in da je vse to imetje poklonil stradajočemu ruskemu ljudstvu. Seveda so klerikalni in liberalni kapitalisti to zamočali, ker imajo vsakega poštenjaka za neumnega, če se odreče nepredvidenim dobičkom v korist tistim, ki jih je žadela nepredvidena nesreča.

Anatol Frans je govoril sledeče:

Evropo je treba obnoviti. Gre za naše življenje. Dovolj je bojevitega duha. Seveda moramo zahtevati in dobiti dolžno odškodnino, to je koncem koncev naša pravica. Tega pa ne smemo zahtevati z otroško trmoglavostjo od enega samega naroda, zlasti ne takih vsot, katere bi nam ne mogle izplačati vse države na svetu, ko bi izpraznile vse svoje blagajne.

Ne pravim svojim rojakom: Nikar ne sovražite, pozabite! Predobro poznam človeško naravo, da bi jih k temu pozival in zaman trošil besede. Jaz pravim: Bodite pametni! Ljubite mir in ne dejajte nasilja! Kajti nasilje škoduje na obe strani, trpinči onega, ki ga izvršuje in onega, kateri ga mora pretrpeti! Francozi! Ne težite po hegemoniji (nadvladi), ki ni nikomur več mogoča niti na kopnem, niti na morju! Ne sanjajte o zmagah, niti o zavojevanjih! Ne želite si usode Velike Britanije: nimate vzroka, da ji pridate. Bodimo umerjeni: gre za naše življenje. *Zmanjšajmo vojsko, skrajšajmo vojaško službo. Nujna potreba je, da si prihranimo ta grdi, brezuspešni trošek.*

V splošni bedi vseh držav je Francija morda najmanj nesrečna. Današnji dan se še prenese — a jutrajnji? Nesreča kroži okrog nas. Širi se po ogromnih ozemljih, vsak dan pridobiva na razmahu in se nam približuje, grozeč, da nas stane. Ako je sploh mogoče, da jo odvrnemo, jo moremo samo z enim sredstvom, z mirom, toda s pravim mirom, a ne z onim, ki obstoji iz puhlih fraz, bombastičnih govorov na mrtvem papirju, temveč z mirom v srcu. Ta mir obnovi Evropo.

Imejmo sočutje in ako ljubimo slavo, ako moramo biti baš prvi narod na svetu, bodimo to po razsodnosti, modrosti in pravici, ki vč kaj je mogoče in kaj je dobro, z mirnim pregledom, ki obsega vse človečanstvo. Poslušajmo lepo Goethejevo besedo: Bodimo dobri! Evropejci!

Tako francoski socialist. Če je to "Trgovskemu Listu" všeč, mu mora biti všeč tudi vse drugo, kar je v zvezi s tem. Francoski nacionalisti kriče proti A. Fransu, da jih je izdal. Tudi proti nam kriče, da izdajamo slovensko ljudstvo, kadar ga učimo, naj ne sovraži Nemcev, temveč naj se združi z njimi proti kapitalistom, ki hujskajo narode proti narodom, ki pripravljajo vojno, od katere imajo vselej dobiček, če zmaga njih država ali pa ne. Kdor hoče mir, mora biti proti vojni!

Delavno ljudstvo je pa proti vojni tudi še iz drugega vzroka. Militarizma ne moremo plačevati! Lačni smo! Če je pa premalo kruha, naj delajo mladi fantje na polju, ne pri vojakih. Tovarne naj izdelujejo poljsko orodje, ne topov, umetna gnojila, ne smodnika! Wranglovci naj se ne pripravljajo za naš denar na vojno proti Rusiji, ampak naj delajo in naj si svoj

kruh zaslužijo! Tako je treba delati na naše razmere in velikega ruskega naroda, tako tudi do vseh Slovanov tako tudi do vsega človeštva.

Skrbimo, da bomo predvsem *dobri ljudje*, potem bomo tudi dobri Slovenci!

POJASNILO NE SPREMENI STVARIL

V zadnji izdaji Proletarca je bil priobčen članek "Ameriški jugoslovanski listi ljubimkujejo in denarno "amerikanizacijo", v katerem je bilo med drugim objavljeno tudi poročilo amerikanizacijskega oddelka Čikaške trgovske komore o govoru g. Lupisa Vukića na banketu, ki ga je priredila imenovana organizacija zastopnikom neangleških listov. V 26. šte. "Hrvatskega Glasnika" pojasnjuje g. Lupis Vukić, da poročilo o njegovem govoru ne odgovarja resnici. Tisti čas, ko je on govoril, je bil poročevalec zapleten s telefoniranjem in ni niti čul, kaj je g. Lupis govoril. Pozneje so ga osebno intervjuvali in med tem po govorom je omenjal gotove reči, kar je potem poročevalec zmašil skupaj kot Lupisov govor. Ta poročevalec je vslužbenec amerikanizacijskega oddelka Čikaške trgovske komore. V gori omenjenemu članku smo pisali, kak namen imajo razne Association of Commerce. Njim gre za pobijanje delavskega gibanja. Zato so s tako slastjo pograbili na dotičnem banketu privatno izvajanja Lupisa-Vukića in drugih in jih potem razposlali kot govore raznim listom v objavo.

Amerikanizacija, kakor jo razumejo trgovske zbornice in podobne organizacije, pomeni lojalnost sedanjemu redu. Kdor propagira reforme ali odpravo sedanjega družabnega reda, po mnenju teh ljudi ne more biti dober Amerikanec. Nazivajo ga z "boljševik", "rdečkar" in podobnimi izrazi.

Razni prenapeti ekstremisti res dajejo primeren material vladajočim slojem, ki se zopet pripravljajo na progone. Sedaj nabirajo podatke in druge informacije. Ko bo prilika ugodna, se prične Palturnerjeva igra ponovno izvajati, četudi nekoliko spremenjena. Namen takih progonoj je zadeti vse delavsko gibanje in ga oslabiti kot celoto.

Delavstvo mora stati na straži. Toda ono mora zasledovati, kaj se godi za kulisami raznih "amerikanizacijskih" odsekov trgovskih komor in podobnih kombinacij. Nasprotni interesi ne počivajo. Dolga pojasnjevanja v omenjenem hrvatskem listu dokazujejo, kako zelo se agentje trgovskih zbornic zanimajo za delovanje med delavstvom raznih narodov v tej deželi. Najboljša amerikanizacija je tista, ki jo vrši socialistično delavstvo. Delavske mase je treba organizirati na političnem polju in strokovne unije je treba prilagoditi današnjim potrebam. Jak proletariat na industrialnem in političnem polju bo v stanju odajati navale kapitalistične reakcije, kadar se zopet dogaja v veliki meri. Sedaj je ta naval naperjen v prvi vrsti proti unijam. In slednje bi imele mnogo lažje stališče, če se ne bi tako trdovratno držale starih potov po svojih bojih in če se ne bi tako branile priznati socialističnih načel in se bojevati za socialistično umsko družbo.

V interesu trgovskih zbornic je, da se bore proti naprednemu delavstvu. V interesu proletariata je, da se bori za svoje pravice, za svoje minimalne zahteve in za socializem. V Ameriki sta v medsebojnem boju dva "amerikanizma", kapitalistični in delavski. Drugače ne more biti in nobeno pojasnjevanje ne more spremeniti te resnice.

SEMINTJA.

iz Genove v Hag. — Novo "premirje". — Podobnost. — Iskanje bližnjic. — Neuspešna taktika. — Od ljudstva je odvisno. — Ničesar se jim ne bo zgodilo. — Harding tolaži jeklarsko delavstvo. — Ključ imajo delavci.

sije. In kapitalistične sile bodo popuščale, ker rabijo Rusijo vsled svojih dežel. Druga drugi so potrebne. Za sporazum so potrebni kompromisi. Dogme in visoka revolucionarna načela tu ne veljajo. Propaganda pa naj se nadaljuje. Kar je še važnejše: vzgoja delavstva na podlagi znanstvenega socializma naj se z vso energijo vrši naprej. Družba bo drugačna, kadar bo ljudstvo drugačno.

V Ameriki je že dolgo v teku velika propaganda za priznanje sovjetske Rusije. Rusija potrebuje to priznanje vsled sebe bolj kakor ga potrebujejo Zedinjene države radi sebe. Zato se ameriška vidna in nevidna vlada upira priznati vladu v Moskvi. Pogoje ji daje, kako mora urediti svojo hišo, da se bo dopadlo ameriški legalni in denarni vladi. Propaganda za priznanje bi bila afektivnejša, če bi imeli tu mogočno delavsko gibanje. Ker ga še nimamo, ne more biti afektivna.

Komunist Ludwig Lore je priobčil v listu "The Worker" članek, v katerem razpravlja o zedinjeni fronti delavstva. Kadar pišejo taki ljudje članke, so v eni vrstici za enotno fronto, v drugi napadajo tiste, s katerimi bi morali nastopati v skupnih akcijah. Lore se boji, ako pride do enotne fronte proletarijata v tej deželi, da bodo imele glavno besedo "reformistične" stranke. Zato čas za tako fronto po njegovem mnenju še ni zrel. Z bojem proti "reformističnim" strankam je treba nadaljevati, da se jih temeljito oslabi. Potem bi imeli vodilno besedo v zedinjeni fronti "čisti" revolucionarji. Kar trdi Lore, je imperialistična psihologija. Francija bo postala prijazna Nemčiji, kadar bo Nemčija toliko oslABLJENA, da ne bo več nevarna Franciji; kadar bo toliko izčrpana, da ne bo mogla več postati gospodarsko in politično jaka dežela. Nekateri ameriški komunisti so za zedinjeno fronto. Lore jim bere levite. Med drugim pravi, da se morajo komunistične stranke najprvo utrditi. To se ne dogaja, kajti skoro povsod gredo nazaj. Med ekstremisti so večni boji, kar je naravno. Nadalje pravi Lore: "Tu v Zedinjenih državah se tisti elementi, ki so bili pred par leti tako navdušeni in prepričani o 'oboroženem uporu' in prerokovali za absolutno gotovost, da se socialna revolucija v tej deželi dogodi v 'par mesecih', sedaj vesele v nadi za obnovo zedinjene fronte. Na zadnji seji centralnega odbora Workers Party za New York je bil n. pr. stavljen predlog za zedinjeno fronto pri novemberski volilni kampanji. Predlagano je bilo zediniti Workers Party, Socialistično stranko, Socialistično delavsko stranko, Farmer-Labor Party in druge delavske skupine za enotno listo kandidatov v opoziciji proti kapitalističnim interesom. Pod obstoječemi okoliščinami bi to zedinjenje dalo reformističnim strankam prevladajočo pozicijo. Komunistično gibanje v Zedinjenih državah je bilo razbito v letu svojega početka vsled kopiranja evropskih metod in nemislečega požiranja evropskih idej. Pazimo vsaj sedaj, drugače bomo v našem gibanju napravili enake napake kakor smo jih v prošlosti."

Zedinjena fronta pride, kadar se ekstremisti nekoliko pomirijo sami med seboj. Danes se napadajo. Komunistična stranka je izdala zelo dolg proglas, v katerem svari ameriško delavstvo pred "šarlatani", ki so organizirali Workers Party. Morda bo "Znanje" ali pa "Slovenija" priobčila ta proglas in očitke napram vodjem Workers Party. Materijal lahko oba lista dobita v glasilu komunistične stranke "The Workers Challenge". Ker je stvar njihova zadeva, bi bilo vsaj v in-

Po vojni za demokracijo so si zmagovalci razdelili plen na način, kakor se navadno dogaja med tatovi. Nobena dežela ni dobila vsega, kar je želela, in vsaka je dobila nekaj, kar so želele njene zaveznice, da ne bi dobila. Nobena ni bila zadovoljna. Radi te razdelke in nudi križajočih interesov kapitalistov zavezniških sil se pričelo zavezništvo po vojni krhati in danes se drži čim bolj le še z rahlimi stiki. Nove male dežele, plod končanega vojnega, tudi niso zadovoljne. In ne Romunija, ne Grška. Poražene nimajo vzroka biti zadovoljne. Tudi Rusija ne. In tako je vojna za odpravo vojnega jelesa neštete vzroke za nove spore. Vojna nevarnost zija iz vseh kotov.

Ekonomska konferenca v Genovi je končala s svojim poslom. Njen konec, njeni uspehi in neuspehi so taki, kakršne smo navajali pred pričetkom konference. Genovska konferenca ne bo dosegla drugega, kakor čista spoznanje, da je blagostanje ene dežele odvisno od vsake druge dežele. Vzrokov, ki ovirajo to blagostanje, ne bo še odpravila. Ona je le ena izmed številnih konferenc, ki so se vršile po vojni in se bodo vršile v bodoče, ako se preje ne vžge nov svetovni požar."

To nevarnost vsi čutijo. David Lloyd George je predlagal medsebojni sporazum, s katerim bi se države zavezale, da za toliko in toliko časa ne bodo podvzemale agresivnih dejanj: To je, da bodo priznale obstojne meje in da sporov ne bodo reševale z orožjem. Tak takšen sporazum je bil narejen in bo v veljavi za okoli osem mesecev. Potem se ga morda podaljša. Versajski mir ni pravičen in vlade se tega zavedajo. Toda storjenih napak nočejo in ne morejo popraviti. Sčasoma bodo gotove pogoje morda ublažile. Vojne odškodnine, ki jih zahtevajo od Nemčije in drugih držav, bodo znižane. Nekatere meje bodo potom poznejših dogovorov in pogajanj premaknjene. Imperializem in kapitalizem, jedro sporov, bosta ostala. S tem ostanejo vzroki za vojne. Premirje med državami v kapitalistični družbi ne more biti trajno. Pravo premirje med narodi pride šele v socialistični družbi, kjer bodo interesi splošnosti prvo in privatni interesi zadnje vprašanje.

Listi, naklonjeni Rusiji, so pisali o velikih ruskih zmagah v Genovi. Kapitalistično časopisje vseh dežel je pripovedovalo o ruskem fiasku na genovski konferenci. Vsa konferenca kot taka je bila fiasko. Zmag ni bilo na nobeni strani. Zmagale so mržnja, ljubosumnost, zavist, nezaupnost, in vse te čednosti so spremljevalke družbe, ki sloni na svetosti privatne lastnine. V juniju se zbere nova konferenca v Hagu, katere namen bo nadaljevati z razpravami za obnovo ekonomskih stikov z Rusijo. Rusija se ni udala diktatom kapitalizma v Genovi in se tudi v Hagu ne bo. Ampak bo popuščala, ker je to edini način za ekonomsko obnovo Ru-

formativne svrhe potrebno, da pojasnijo svojim prištamem mnenja najčistejših o novoodrešeniški stranki.

Omenjamo te reči raditega, da se delavstvo uči od ekstremističnih vodij spoznavati zavoženost njihove taktike. In raditega, da delavstvo spozna solidnost preizkušene taktike socialistične stranke. Zedinjena fronta proletarijata — da, mi smo zanjo in delamo zanjo. Ali te fronte ne bo, dokler ne bo delavstvo izprevidelo, da ni bližnic v socialistični red. Ker jih ni, mora delati po sigurni, stari poti, ki je plod dolgoletnih bojev, izkušenj in žrtev zavednega delavstva v vseh industrialnih deželah. Prostor za ameriški proletarijat je pod okriljem socialistične stranke. Vihravi fanatiki pripovedujejo o njeni smrti in jo vsaki dan trikrat pokopljejo. Socialistična stranka je prebolela krizo. Treznější elementi, ki so se ločili od nje, se vračajo. V teku par let bomo imeli stranko, ki bo resnična predstavica večine ameriškega delavstva. To se bo doseglo z delom. Delati za ta smoter je naloga sodrugov, vseh zavednih delavcev, ki imajo razum na pravem mestu. Sanjači lahko razpravljajo v svojih katakombah ali kjerkoli. Njihovi razdiralni vplivi obledavajo. Delavstvo jih spoznava. To je dobro znamenje. Polagoma bomo prišli do zedinjene fronte tudi v tej deželi.

Rangvald A. Nestos, governer North Dakote, je pred kratkim predaval pred člani čikaške trgovske komore o propadu Nestranskarske lige v North Dakoti. Pri zadnjih odpoklicnih volitvah v imenovani državi so doživeli uradniki, izvoljeni na programu Nestranskarske lige, občuten poraz, ki je oslabil vso organizacijo, izvajanje Liginega programa pa so dale odpoklicne volitve v roke sovražnikom Lige. A. C. Townley, ustanovitelj in predsednik Nestranskarske lige, je resigniral. Liga gre resnično navzdol. Njen program je za farmerje dober, delavcem, v kolikor se jih dotika, pravičen, toda bila je prešibka za izvajanje svojih načrtov. Med organizatorji Nestranskarske lige je bilo precej takih, ki so zapustili socialistično stranko in eksperimentirali s svojo taktiko v Ligi. Mislili so, da so našli bližnico, pa jo niso. Tudi farmerje je treba vzgajati. Odpoklicne volitve v North Dakoti so to pokazale. Glasovali so za svoje nasprotnike proti svojim interesom. Isto vrši delavstvo. Mesto za vse, ki hočejo spremeniti sedanji družabni red, je v socialistični stranki.

Kongres je svoječasno sprejel zakon, največ pod pritiskom javnega mnenja in ne vsled svoje lastne človekoljubnosti, s katerim je imel namen — če ga je imel — protektirati otroke pred izkoriščanjem v industriji. Že dvakrat je prišel pred zvezino vrhovno sodišče. Obakrat je bil proglašen neustavnim. Otroke se torej lahko vposlujejo, njihove mlade moči se sme črpati za privatni profit. To je za profitarje dobra razsodba. In zakon je na podlagi konstitucije morda res neustaven. Točke v konstituciji imajo dvojen obraz in na dva načina se jih lahko tolmači. Vprašanje je le KDO jih tolmači.

Če bi bilo v kongresu sto socialističnih zastopnikov in če bi imeli socialistično stranko z milijon ali dva milijona članov, kupico dnevnikov in revij, bi najbrž isto vrhovno sodišče, kot ga imamo danes, izreklo, da je zakon za protekcijo otrok pred izkoriščanjem v industriji USTAVEN. In končno, če bi imeli tako zastopstvo in tako stranko ter časopisje, bi bilo vrhovno sodišče tribunal ljudskih zastopnikov, ne pa zbor petih sodnikov, ki jih sedaj imenuje predsednik

republike. Da, "če", vedno ta "če". Če bi imeli... Ker nimamo, delajmo, da bomo imeli tako stranko, ki sopsije in urade v svoji oblasti. Od ljudstva, od ameriškega delavstva je odvisno, kedaj bomo mi Vrhovno NO sodišče. Sedaj so še drugi nad nami.

Kongres je pričel razpravljati o sodnijskem postopku proti vojnim kontraktorjem, ki so olajšali zvezno blagajno za milijone dolarjev. Celo pol milijona dolarjev je dovolil za to preiskavo. Milijonarskim patriotom se ne bo ničesar zgodilo. Miljonov, ki jih je poravnalo ameriško ljudstvo z direktnimi in nedirektnimi davki, jim ne bo treba povrniti. Tam, kjer so zakon za varovanje ljudskih interesov, zakoni za protekcijo otrok neustavni, je ropanje državnih blagajen na strani multimilijonarskih patriotov ustavno. Stoteri čakači so nam to dokazali. Ameriško delavstvo jih ne bo di. V masah glasuje za stare stranke in jim daje vrhovno sodišča in vso drugo politično moč. Nekateri se temu čudijo. Nič ni čudnega v stvari. Ljudje težko zapopadejo resnico. Nekoga je treba, da jim jo pove in razjasni. In ljudje še ne razumejo. Ponovno je treba določiti. V tej republiki imamo še malo takih, ki bi se lahko krivali resnično sliko.

Na konvenciji bratovščine železniških kurjačev in strojevodij je bil stavljen predlog, naj unija zbere šest pet milijonov dolarjev za ustanovitev lastnega dnevnika, ki bi bil bojevni organ organiziranega delavstva in delavske interese. Predlog je propadel.

Zadnji petek so buržvazni dnevnikarji prinesli poročilo o konferenci jeklarskih magnatov s predsednikom Hardingom, kateremu so dali velik naslov "Harding dosege osemurni delavnik". Pred nekaj tedni je Elmer H. Gary, načelnik jeklarskega trupa, podal nekako statistiko, v kateri pravi, da se odstotek delavcev, ki delajo dvanajst ur dnevno, znižuje. Sistem po nekaterih jeklarnah spreminjajo v toliko, da manjšajo število dvanajsturnih delavcev in večajo število deseturnih delavcev. V splošnem pa so delovne razmere v jeklarski industriji enake kakor so bile pred zadnjo veliko stavko jeklarskega delavstva. V zadnji majski izdaji je slika, ki kaže jeklarske delavce priklenjene k tavnam. Naslov slike je "Gibanje jeklarskega delavstva". Stvar je zelo dobro pogodena.

Teden dni nazaj so bili jeklarski magnati na jeklarski ni pri predsedniku Hardingu. Harding jim je pripravil več stvari. Vse, kar so govorili med seboj, ni bilo v javnost, ker znajo taki ljudje skrivati pravo sliko svojih namenov in načrtov. Znano je, da jih je predsednik opozarjal, naj, če le mogoče, skušajo odpraviti dvanajsturni delavnik. Magnatje so to obljubili in imenovali odbor petih oseb, ki bo preiskoval možnosti za odpravo dvanajsturnega in vpeljavo osemurnega delavstva v jeklarski industriji. Jeklarsko delavstvo je ostalo priklenjeno, dokler se samo ne osvobodijo vseh. Mala popuščanja od strani magnatov so le posledica uporov jeklarskega delavstva. Ampak so neznatna. Predlog vsega pa so jeklarskemu delavstvu temeljito zadržali plače.

Neodvisne jeklarske korporacije se združujejo in vse je v redu. Kadar se združujejo jeklarski delavci, je druga stvar. Magnatje tega ne dovolijo, kakor nekajzer in car dovoljevala revolucije. Kadar bodo prike ugodnejše, vremena jasnejša, bo za delavstvo v jeklarski industriji zasvetilo lepše solnce. Najprej mora ostreti verig.

Sanje nad škaфом perila.

Ben Hecht.

Ob pondeljkih je prihajala prati perilo. Ob srečanju je prihajala čistiti sobe. To je bilo že dolgo nazaj. Spominjam se tega le še površno. Bila je sloka, tanka in polna nadlog. Zelo rada je govorila. Spominjam se, da so se pritoževali nad njo radi njene zgovornosti. Bila je dobra delavka, ampak govorila je preveč. Utrujila je človeka do smrti s svojo zgovornostjo. O čem neki more sloka, drobna ženska, polomljena od nadlog, storiti ves dan? Zanimivo bi si bilo to zapomniti. Toda jaz se ničesar ne spominjam razun v kolikor je pripovedovala o svojem možu.

To je bil izvrsten mož. Imeniten človek. Soproga, kakršnega se ne najde več v današnjih časih. Slok, lepe črne oči, velik. Da, bil je popolen, veličasten zakonski mož. Na nesrečo je bil že mrtev.

Umril je že davno. V svoji najboljši svežosti. Ampak ona ga ni nikdar pozabila. Vedno je govorila o njem — o svojem možu Lužniku. Enkrat sem jo dobil v kuhinji ko je obedovala, in tedaj mi je pripovedovala o njem. Migljaji o njem so bili že prej. Toda to pot je bila povest popolna, cel životopis. Ali bolje, zgodovina. Kajti uspehi mr. Lužnika so zaslužili, da se ga spominja zgodovina.

On je bil vojak v armadi, v češki armadi. Mogoče, da je bila avstrijska armada ali ruska armada. Za veličino mr. Lužnika je bilo vprašanje, katero armado je postal s svojo navzočnostjo, malenkostna, brezpomembna stvar. On se je bojeval. Dva cesarja sta mu pripela medalje na njegova velika prsa. Prišel je domov v spremstvu godb in glasnikov, ki so razglašali njegovo glorio. To je bilo že dolgo časa nazaj.

Potem je prišel mr. Lužnik s svojo ženo v Ameriko. In kakor povsod, so tudi v Ameriki kmalo spoznali lužnikove talente in veličino. Filozofi so si šteli v las govoriti z njim. Političarji so se zatekali k njemu za svete. Javnost ga je nagradila za zasluge.

Na nesrečo sem že pozabil, kaj je mr. Lužnik dokler storil in v kakih formi je dobival nagrade. Pripovedovanje vdove je bilo nejasno v tem oziru, nejasno, toda čustveno in ganljivo. Čas jih je spremenil v še večjo nejasnost. V glavnem se spominjam njenega dolgega obraza, prevzetega od nadlog, kako se je razjasnil ob spominih na veličino mr. Lužnika in njena polomljena angleščina je postajala zgovornejša.

Njegova smrt je bila malo manj kakor javna nevarnost. Ampak javnost je nestanovitna. Kmalo ga je pozabila. Čez pet let se ni nihče več spominjal mr. Lužnika. Nihče razun vdove. Ona je nadaljevala s čenčenjem svetinje njegovega spomina. Menda je bilo ravno to vzrok, da je govorila nepretrgoma. Pritožbe proti nji so bile morda posledica njenih solznih oči in nekega poveličevanja pokojnega mr. Lužnika. V tem času je bil mrtev že celih petnajst let, ampak njegove talente in njegova veličina je postajala vedno svežejša v srcu njegove vdove.

Življenje ji ni bilo milo in jo poslalo v kletki prati perilo drugih ljudi, poslalo jo je v stanovanja čistiti sobe drugih ljudi. Prihaja mi v spomin, da skozi pet let, ko sem jo poznal, je postajala tanjša in slokejša, vedno bolj utrujena od nadlog. Skozi ves ta čas ni nikdar prenehala slaviti velikega mr. Lužnika. Njeni molospesvi so celo naraščali. Končno so narasli preveč. Mrs. Lužnik, uslužbena za dnevno plačo, je porabila polovico dne za pojasnjevanje radovednim soseskam o mr. Lužniku. Zato so jo odslovili.

Spominjam se, da je jokala in da je njen obraz izgledal čezmerno dolg, in da so me njene oči prešini-le s pomilovanjem zanjo. Ampak pomiril sem svojo žalost z mislijo, da ima Mrs. Lužnik sanje za tolažbo — sanje o veličini mr. Lužnika. In to je več, kakor imajo za tolažbo ljudje, ki živijo v večjem blagostanju.

Vsega tega se spominjam zato, ker sem danes zopet videl mrs. Lužnik. Videl sem jo po dvanajstih letih in prvi hip je nisem niti spoznal. Spremenila se ni. Še zmerom je sloka in tanka, in polna nadlog. Ampak v tem trenotku so bile njene nadloge čudaško dramatične — tako dramatične, da se je zbirala okoli nje množica ljudi. Bilo je na vogalu Van Buren-ove in Federalne ceste. Ljudje so se prerivali in gnječa je postajala večja. Kot človek brezdelja, ki nima nobenega opravka razun skrbeti za težavno preživljenje, je naravno, da sem se tudi jaz vgnjetil v množico in stal v nji nekaj minut, poslušajoč kričati neko žensko. Navsezadnje, kot posledica vztrajnosti in potrpežljivosti — dveh glavnih čednosti v takih slučajih — sem se prerinil v med izvoljene — v ospredje polkroga, od kjer sem lahko opazal kaj se godi. Videl sem dolgo, tanko žensko posegati z rokami po gentlemanu, ki je izgledal natrkan, oblečen v razcapano suknjo. Mož se je je branil najboljšo ko je znal, toda zdelo se mi je, da mu je upadel pogum. Po njenem kričanju je bilo spoznati, da hoče prisiliti tega človeka iti z njo domov. Potem mi je padlo na um, da je to mrs. Lužnik.

Prišel je policaj, in mrs. Lužnik, čuteča, da je pravica v tej situaciji na njeni strani, ga je pozdravila kot svojega zaveznika.

“Moj mož”, je na ves glas razjasnjevala. “On ne domov z menoj. On zmirom pijan. Jaz pa garam. Že leta mu dajem ves svoj denar, on pa zmerom pijan. On z menoj mora domov.”

Ljudje v gneči so se režali. Ampak jaz — jaz sem strmel. Torej to je mr. Lužnik, vzorni, grandiozni, veličastveni mr. Lužnik! Ne, brezdvomno je to njen drugi mr. Lužnik. Toda če je temu tako, potem mrs. Lužnik laže policaju. Kajti pojasnjevala mu je, da že leta in leta vzdržuje nehvaležnega, ničvrednega Lužnika — in sedaj noče iti domov z njo.

“Kaj je vaše ime?” jo je vprašal policaj.

“Mrs. Lužnik”, je odgovorila, loveč sapo. Množica se je smejala.

“In to je vaš mož?” je vpraševal policaj.

“Mr. Lužnik”, je odgovorila na ves glas. Nato je mr. Lužnik sam posegel v pogovor. Ni bil kljubovalen in izzivajoč, ampak trdovraten. On nikakor ne gre domov. Rajše gre najprvo v ječo, kamor naj ga spremi policaj. Skozi petindvajset let mu je napravila ta ženska življenje neznosno. Ampak sedaj se je uprl. Da, napil se je.

“Kako rad bi bil sedajle pijan”, je ternal mr. Lužnik, ko je policaj oba, s strogim izrazom uradnika postave, odvel stran.

Množica, ki se je še zmerom režala, je pričela razhajati. Kratkočasen prizor iz življenja priprostih ljudi — mali burlesk na mestnem vogalu. O, da, kaj pa junak moje mladosti, prijatelj cesarjev, državnikov in filozofov — veliki mr. Lužnik?

“Sanje preko škafa za pranje”, sem si zapisal v moj dnevnik in deloma je že v tej opazki povest.

Denar ne napravi iz bedaka modrijana. Ali na ti-soče pametnih ljudi mora v današnji družbi ostati nevednih, ker nimajo sredstev, da bi se učili.

Jože Ambrožič v frančiškanski Edinosti "obsodil" socializem.

K. T.

V 58. številki glasila slovenskih frančiškanskih kramarjev je bil priobčen "članek" "Žalostna obsodba socializma", v katerem je sledeči odstavek:

"V zadnji številki "Edinosti" smo priobčili med dopisi tudi dopis izpod peresa mirovnega sodnika Jožefa Ambrožiča iz Alexandra pri Canonsburgu, Pa., kjer je ta mož napisal tudi tele značilne besede: "Kar se pa tiče socializma, sem videl pod tem praporjem, ki ga drže nekateri radi osebnih koristi tako visoko, toliko gnjilega, da sem stal pred alternativo: Ali vse skušaj pustiti, ali pa še naprej vleči še večje ignorante, kakor sem jaz, v korist drugih."

Potem pojasnjuje frančiškanski člankar, da je bil Jože Ambrožič "navdušen pristaš socializma in slovenskih rdečkarjev . . . Bil je eden izmed najbolj delavnih in najbolj agilnih in tudi najbolj inteligentnih voditeljev rdečkarije in vedno v prvih vrstah . . . Ako se je slednjič čutil v svoji poštenosti tako daleč primornega, da je javno nastopil in tako strašno obsodil . . . nank, katerega se je dosedaj držal . . . je moral imeti silno važne vzroke zato. Slovenski delavci, pomislite te besede. To je strašna obsodba socializma, to je svarilen klic vam vsem. Tu, delavci . . . čitajte, kar vam pove socialist, mož, ki je skušal socializem spoznati do dna . . . Mr. Ambrožič ni naš somišljenik, vsaj do sedaj ni bil . . . Vendar, priznati mu moramo, da je bil moža dovolj, da je svojo zmoto javno priznal . . ."

Da, zapira mi sapo, kajti to je strašna obsodba. Šmentana reč, sam mirovni sodnik tako bojevito obsodi socializem. Škoda, da se ga ne more privedi pred njegov sodni tribunal, kjer bi ga lahko dal obglaviti ali ga na kak drug način spraviti s sveta. Potem bi bilo prijetno. Imeli bi samo republikance in demokrate. Jože je sedaj menda republikanec. Vidite, to je postal zato, ker so republikanci pošteni ljudje. Oni se sicer bore za urade, toda ne vsled svojih osebnih interesov — nikakor ne! Sempatam se čuje o korupciji med republikanci, ampak to so sama obrekovanja lažnjivih socialistov, ki bi radi očrnili republikance in demokrate. Taka je ta reč. Jože Ambrožič je drugače dobra duša. On ne obsoja tjavendan. Zato je postal mirovni sodnik. Bojevite nature sploh niso za tak poklic.

Nekoč je dobil ambicijo postati pisatelj. Oglašal se je v takratnem "Glasilu SNPJ.", in urednik mu je pridno pilil njegove umotvore. Treba priznati, njegove črtice so se ljudem dopadle. Ljudem se namreč marsikaj dopade. Nekateri hudoumneži so trdili, da Jože "plonka" svoje povesti iz virov, ki jih pisateljski krogi imenujejo "literarna tatvina", ampak dokazov ni nihče prinesel na dan. Jaz mimogrede to omenjam, ker je stvar že davno javna tajnost.

Jože Ambrožič je na ta način postal *famous* v slovenski javnosti. To ni bila povsem njegova zasluga. Menda jo bo precej pri Jožetu Zavertniku. Jože Zavertnik ima namreč to napako, da je bil vedno preveč prijazen z ljudmi, ki so se mu laskali, ker je mislil, da so odkritosrčni. V resnici so imeli svoje namene, katerih Zavertnik ni čutil. To je bila njegova človeška slabost. Hinavcev ni lahko spoznaval. In tako se je dogajalo, da so se njegovi "najboljši" prijatelji ob prvi priliki prelevili v njegove sovražnike in nasprotnike.

Jože Ambrožič iz Canonsburga je eden izmed tistih. Preje "prijatelj" je kar naenkrat spoznal, "da v družbi ljudi, ki zasledujejo samo osebne koristi."

Še pred tem "spoznanjem" je Jože Ambrožič postal navdušen jednotar. Prišel je na konvencijo in postal glavni odbornik. To je za naše razmere velika čast. Naš pisatelj je postal še slovitejša oseba.

V vojnem času je v njemu v prvih mesecih nastalo veliko avstrijsko srce. Ob neki priliki je dejal, da se v lež čuti nekako razigran, kadar čita o uspehih avstrijske armade in njenih zaveznic. Tudi tega mu ne jem v greh. V Avstriji so ljudi učili patriotizem. Marsikakemu socialistu ga je bilo precej. Socialisti, vidi če so res socialisti, so namreč koncem konca vdarle ljudje. Ljudje pa imajo različne patriotizme. In pa so v njih mali ostanki prejšnjih patriotizmov. Jože Ambrožič je nato postal "navdušen" pristaš ideje združenja Jugoslovanov v enotno državo na federativno republikanski podlagi. Celó plakal je navdušenja vsakrat v Chicagi na konvenciji JRZ., in drugič v Springfieldu. Morda še kje drugje, kar meni ni znano.

Potem, ko so pričeli risati v Versaillesu nov amblevid, in je mladi Aleksander postal kralj Srba, Hrvatov i Slovenaca, je postal Jože Ambrožič razočaran. Eno vraga, da se za milijonski fond, broječ šestdeset tisočakov, ne bi mogla doseči ena federativna republika! Marsikdo se je čudil. Nedolgo prej so še zvesto posegali v Springfieldu na program JRZ. in vsled tega programa, da bi bilo delo olajšano, so na springfieldski konferenci, ki je bila neuradna, sklenili odvesti JSZ. iz socialistične stranke. Ugovorov ni bilo. Ti so pričeli od udeležencev prihajati šele par tednov pozneje in Jože je bil eden očetov znane lawrenške konferencie. Vidite, tako "spregledujejo" ljudje, ki enkrat plakajo, drugič ploskajo in se navdušujejo, končno pa vse skupaj obsodijo. E. Kristan jim je bil bog. Krožice so ga pozdravljale kamor je prišel. No, da nekateri so metali tudi kamenje, toda masa, med katero je delal, ga je rada imela. Versailleski mir mu je dal prejšnji ugled.

Jugoslavija je postala zedinjena in pričel se je z njo denarni promet. Dva "socialista", Trbovec i Ambrožič, ter en "svobodomiselec", Verderber, so organizirali nekako agencijo za pošiljanje denarja v starokraj cenjenim rojakom od dragih bratov v svobodni Ameriki. Precej cenjenih bratov, članov SNPJ. ki so pomrli, so imeli tu posmrtnine — nekateri uradni, enotni in društveni pišejo tudi *smrtnine* ali *usmrtnine* — ne vem kako je pravilnejše, katere so bile namenjene ljubim sorodnikom v staremu kraju. Vsled vojne so jih preje ni moglo odposlati. Tega denarja se je trebalo precej. Veste, kjer je denar, tam je prilika biti zaslužiti. Zato se je ustanovila tista Ambrožič-Verber-Verderbar agencija, toda njeno pravo ime sem ne zabil. Kako so se posmrtnine pošiljale, koliko so imeli prizadeti komišna, mi tudi ni znano. Sami ne povemo, drugi pa tudi ne vedo. Najslabše pri tem je še to, da mnogi dragi sorodniki zelo dolgo niso dobili svojih, ki so jim bile poslani. Krive so bile vojne razmere, in roma kaotične razmere v prometu po vojni. Če so bili še kaki drugi vzroki, ne vem. Dogodilo se je, da je nekdo poslal od tu naprimer sto dolarjev, za kar je dobil recimo 2000 kron. Če se je denar kje na polu držal, ali če se naslovljenca ni moglo najti vsled pokvarjenega naslova, je prišel ta denar nazaj. Ker je valuta med tem padla, je prejel odpošiljatelj mesto sto dolarjev recimo osem dolarjev. Nekdo je spravil račun, ki je med številom sto in osem. Zato so imeli Sasser in druge agencije mnogo nepriilik. Bogneda, . . .

ki jaz podtikal omenjeni trojici slabe namene pri njihovi agenciji. Komišna so se polakomnili. Cenjenim bratom v SNPJ. to ni ugajalo, ali pa so jim bili nevoščljivi — kdo ve. Trojica je trdila, da je v vsej zadevi sama nevoščljivost. Jaz ne vidim ljudem v duše, ako jih nimam pred seboj, zato res ne vem kako je bilo. Fantje so bili vseeno užaljeni vsled očitjanj, in ker jim je seja gl. odbora jednote izrekla grajo, ki je bila koncem konca nedolžna, so resignirali. Službe, ki sta jih imela Verderbar in Terbovec, niso bile ravno najslabše. Mučeništva je precej v njih, pa se že prestaja. Ambrožič je bil zopet razočaran. Kako to, da cenjeni bratje tako slabo spoštujejo svoje vodje in odbornike! Tes težka uganjka.

Kazimir s takimi "sodrug" ne bo mnogo pridobil. Ambrožič po svojem mišljenju ni bil nikdar socialist. Pristopil je v organizacijo, ker je bila takrat taka moda. Liberalci ali pa socialist, to je bilo nekaterim mreno. Tudi Terbovec je bil socialist in dokler je bil v uradu SNPJ., je redno plačeval prispevke. Vidite, to je zato, da se človek izogne očitkom od kakega "prezapetega" sodruga. Tudi Trugar je po tem, ko se je naveličal napadati socialiste, postal sam član čikaškega kluba. Še aktiven je bil in priznati se mu mora, da dokler je bil v Chicagi, je tudi delal v klubu. Terbovec ni bil nikdar aktiven in tudi Ambrožič ne, vsaj v kolikor je meni znano. Tudi sedaj imamo take sodruge, ki imajo danes članske knjižice vsled gotovih okolščin, pa jih bodo zavrgli, kakor hitro pridejo v drugo atmosfero. Včasih so unijski voditelji bili člani socialistične stranke, zato, da jim je stranka v času stavk stala ob strani.

Jože Ambrožič bi bil svoj dopis v Edinosti lahko malo bolj raztegnil in povedal strmečemu slovenskemu delavstvu, kdo so ti elementi, "ki dvigajo rdeči prapor tako visoko radi svojih osebnih koristi." Tudi jaz bi rad vedel njihova imena. Če so v odborih naših jednot, naj se jih razkrinka. Morda bodo cenjeni bratje zopet izrekli kake graje. Vsi menda niso zakopani v "gnjilobo."

Komišen je napravil v naši napredni in nenapredni javnosti že precej neprilik. Schneller, ki je želel v začetku vojne postati avstrijski konzul in je šele mesece pozneje skrnil Franc Jožefovo sliko v klet, je imel v tačrtu "reinsurati" članstvo Kranjske itd. katoliške jednote, za pomagača pa je dobil patra Kazimirja. Oba sta si pokvarila ugled pri dobremu katoliškemu članstvu imenovane jednote. Gl. tajnik Zalar je na priredbi nekakega ženskega društva, ime sem pozabil, v Jolietu dejal, da je njihova jednota največja katoliška podpora organizacija na svetu. Mož je bil pod vplivom opojnih duhov. Ampak videl sem, da so mu ljudje verjeli. Istem se je pričelo srečkanje za "marelo" in jaz sem se s sreči zadel in jo podaril nazaj društvu. Težko je dožvedati članstvu, ki misli, da pripada k taki ogromni organizaciji, da potrebuje "reinsuranja." Šneler in Kazimir nista dobila komišna, jednota pa hira ob strani Klepetceve Svete Družine. Pogrebnišnik Nemanič bo vrnil pogreb, kadar bo treba, kakor ga je za Šnelerja. Tako padajo mučeniški v nenapredni javnosti. V napredni pa zopet na drug način, kar je potrdil naš minovski sodnik v Alexandru ali kjerkoli že miri prepirljive ljudi.

Koliko je socialistov med slovenskim delavstvom v Zedinjenih državah? Če občujete s širšim krogom ljudi in potujete po deželi, boste pronašli, da jih je več tisoč. Toda so taki, ki se prištevajo med "boljše" socialiste, zato, ker nikamor ne spadajo.

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Ni jih še, — je dejal Šeškovski, otepaje blato s sebe. — Kaj bi? Tačas dokler se stvar ne prične, pojdemo, poiščimo udobno mesto. Tukaj se človek nima kje obrniti.

Šli so naprej ob reki navzgor in so se kmalu skрили. Kočijaž — tatar, je sedel v kočijo, sklonil glavo na ramo in zaspal. Dijakon je počakal še kakih deset minut, potem pa je zlezal iz sušilnice, snel črni klobuk, in se je jel plaziti med grmovjem in progami koruze po bregu navzgor; da bi ga ne opazili, se je neprestano oziral na vse strani in je večkrat počenil; z drevja in grmovja so padale nanj debele kaplje, trava in koruza sta bili mokri.

— Sramota! — je mrmral privzdigujoč svoja mokra in umazana oblačila. — Če bi bil vedel, bi ne šel.

Kmalu je zaslišal glasove in zagledal ljudi. Lajevski je utaknil roke v rokava in je sključen hitro hodil gor in dol po majhni poljanici; njegova sekundanta sta stala prav pri bregu in sta zvijala cigarete.

"Čudno . . . — je pomislil dijakon; ni spoznal hoje Lajevskega. — Kakor starček."

— Kakšna brezobzirnost je to od njih! — je dejal poštni uradnik, ko je gledal na uro. — Mogoče je sicer pri učenih ljudeh zamujanje v redu, toda zame je to svinjarija.

Šeškovski, debel človek s črno brado, je prislubnil in rekel:

— Gredo!

XIX.

— Prvič v življenju vidim! Imenitno! — je rekel von-Koren, ki se je pokazal na poljanici in je stegnil obe roki proti vzhodu. — Poglejte, zeleni žarki.

Na vzhodu sta izza gor zasijala dva zelena žarka in to je bilo v resnici lepo. Vzhajalo je sonce.

— Pozdravljeni! — je nadaljeval zoolog in je pokimal sekundantoma Lajevskega. — Ali nisem prepoznen?

Za njim sta šla njegova sekundanta, dva zelo mlada oficirja enake postave, Bojko in Govorovski, v belih bluzah, in suhljati, odljudni doktor Ustimovič, ki je nesel v eni roki nekaj zavitek, drugo pa je imel na hrbtu; kakor navadno je nesel v nji palico. Pozdravil ni nikogar; ko je položil zavitek na tla, je poslal tudi drugo roko na hrbet in je zakorakal po poljanici.

Lajevski je čutil trudnost in zadrego človeka, ki mogoče kmalu umrje in vsled tega vzbuja splošno zanimanje. Želel si je, da bi ga kmalu ubili ali pa da bi ga odpeljali domov. Vzhod sonca je videl sedaj prvič v življenju; to rano jutro, zeleni žarki, vlaga in ljudje v mokrih škornjih so se mu zdeli odveč v njegovem življenju, nepotrebni in so ga motili; vse to ni imelo nobene zveze s preživljeno nočjo, njegovimi mislimi in čustvom krivde, in vsled tega bi najraje odšel, ne da bi počakal dvoboja.

Von-Koren je bil opazno razburjen in si je prizadeval, da bi to skrnil. Delal se je, kakor da ga bolj, kot vse drugo, zanimajo zeleni žarki. Sekundanti so bili v zadregi in so se spogledovali drug z drugim, kakor da bi se vpraševali, zakaj so tukaj in kaj naj prično.

— Mislim, gospoda, da nima smisla, da bi šli še kam naprej, — je rekel Šeškovski. — Tudi tukaj je dobro.

— Da, gotovo, — je potrdil von-Koren.

Nastopil je molk. Ustimovič, ki je korakal gor in dol, se je naenkrat hitro okrenil k Lajevskemu in mu dejal polglasno tako od blizu, da mu je dihal v obraz:

— Najbrž vam še niso utegnili naznaniti mojih pogojev. Vsaka stran plača 15 rubljev, če pa eden izmed nasprotnikov pade, plača drugi vseh trideset.

Lajevski je bil že prej znan s tem človekom, toda šele sedaj je prvič razločno ugledal njegove motne oči, trde brke in suhi jetični vrat: oderuh ne pa zdravnik! Njegova sapa je imela neprijeten, goveji duh.

“Kakšni ljudje se dobe na svetu”, — je pomislil Lajevski in odgovoril:

— Dobro.

Doktor je pokimal in je spet zakorakal, in bilo je videti, da mu ni prav nič za denar, temveč da ga je zahteval enostavno iz sovraštva. Vsi so čutili, da je že čas pričeti ali končati to, kar je že pričeto, toda niso ne pričenjali ne končevali, temveč so hodili, stali in kadili. Mlada oficirja, ki sta bila prvič pri dvoboju, sta sedaj malo verjela v ta civilen, po njihovem mnenju nepotreben dvoboj; pozorno sta ogledovala svoje bluze in gladila rokave. Šeškovski je stopil k njima in je tiho dejal:

— Gospoda, napeti moramo vse sile, da bi se dvoboj ne vršil. Treba ju je pomiriti.

Zardel je in nadaljeval:

— Včeraj je bil pri meni Kirilin in mi je potožil, da ga je včeraj Lajevski zalotil z Nadeždo Fjodorovno in vse sorte.

— Da, tudi midva veva to stvar — je rekel Bojko.

— No torej vidite . . . Lajevskemu se tresejo roke in vse sorte . . . Tako niti pištole ne vzdigne. Biti se s takim človekom je pravtako nečloveško, kakor če bi se dvobojeval s pijanim ali tifoznim. Če ne dosežemo sprave, tedaj je treba dvoboj vsaj odložiti, ali kaj . . . To je taka hudičarija, da je človeku sram gledati.

— Pogovorite se s von-Korenem.

— Ne poznam pravil dvobojev, naj jih hudič vzame, in jih ne maram poznati, mogoče bo mislil, da se je Lajevski ustrašil in me poslal k njemu. Sicer pa naj, če hoče; rečem mu.

Šeškovski je šel neodločno k von-Korenu, med potjo je pokašljeval in šepal na eno nogo, kakor da bi mu bila zaspala; vsa njegova postava je dihala lenobo.

— Tole vam moram povedati, dragi gospod, — je pričel pozorno ogleduje ročice na zoologovi srajci. — To je zaupno . . . Pravil duela ne poznam, naj jih hudič vzame, in jih ne želim poznati, in razsojam ne kot sekundant in vse sorte, temveč kot človek, pa je.

— Da. No in?

— Če sekundanti predlagajo spravo, jih navadno nihče ne posluša, in predlog se smatra za nekaj formalnega. Samoljubje pa je. Toda jaz vas pokorno prosim, da si pozorno ogledate Ivana Andrejiča. On danes ni v normalnem stanju, takorekoč, ni pri zdravi pameti in je naravnost pomilovanja vreden. Pripetila se mu je nesreča. Spletke ne morem trpeti. — Šeškovski je zardel in se je ozrl: — toda v tem slučaju smatram za potrebno, da vam zadevo pojasnim. Včeraj zvečer je zalotil svojo madame pri Njuridovu z . . . nekim gospodom.

— Kakšna ostudnost! — je zamrmral zoolog; poblebel je, se namršil in glasno pljunil. — Pfuj!

Spodnja ustnica mu je zadrgetala; stopil je stran od Šeškovega, ker ni hotel več poslušati; in kakor

da bi bil nehote pokusil nekaj grenkega, je zopet glasno pljunil in je to jutro prvič s sovraštvom pogledal Lajevskega. Njegova razburjenost in zadrega sta zmanili; stresel je z glavo in glasno dejal:

— Gospoda, kaj pa pravzaprav čakamo; Zakaj začnemo?

Šeškovski se je spogledal z oficirji in je skomignil z rameni.

— Gospoda! — je dejal glasno, ne da bi govoril posebej komu. — Mi vama predlagamo, da se pomirimo med seboj!

— Končajmo hitro z formalnostmi, — je dejal von-Koren. — O spravi se je že govorilo. Kakšna formalnost pride sedaj na vrsto? Gospoda, dajmo hitro, in teče.

— Toda mi vseeno vstrajamo pri svojem predlogu, — je rekel Šeškovski s skesanim glasom, kakor človek, ki se mora vmešavati v tuje zadeve; zardel je, piskal roko na srce in nadaljeval: — Gospoda, mi ne vidimo vzročne zveze med žalitvijo in duelom. Med žalitvijo, ki jo včasih vsled svoje človeške slabosti drug drugemu prizadenemo, in med dvobojem ni nikakršne skupnega. Akademično izobražena človeka sta in poto ne vidita v duelu nič drugega kot zastarelo, prazno formalnost in vse sorte. Tako tudi gledamo na sicer ne bi prišli sem, ker ne moremo dopustiti, da bi v naši navzočnosti ljudje streljali drug na drugega, pa je. — Šeškovski si je otrl pot z obraza in je nadaljeval: — Končajta vendar, gospoda, vajino nespornost, da podajta drug drugemu roko, in peljimo se domov, da proslavimo spravo. Častna beseda, gospoda!

Von-Koren je molčal. Lajevski je opazil, da gleda nanj in je rekel:

— Jaz nimam ničesar proti Nikolaju Vasiljiču. On me smatra za krivega, sem se pripravljn opravičiti pred njim.

Von-Korena je to užalilo.

— Gospoda, — je rekel: — vi očitno želite, da bi se vrnil gospod Lajevski kot velikodušen človek in vitez, toda jaz ne morem ne vam ne njemu napraviti usluge. In samo zato, da bi praznovali spravo, da bi prigriznili in mi razlagali, da je duel zastarela formalnost, ni bilo treba zgodaj vstajati in se peljati daleč vrst daleč iz mesta. Duel je duel, in delati iz njega nekaj še bolj nespametnega in lažnjivega, kot je v resnici, nima smisla. Želim, da se bijeva!

Nastopil je molk. Bojko je vzel iz šatulje dve pištoli: eno so dali von-Korenu, drugo Lajevskemu. Na to je nastala zmešnjava, ki je za trenutek razveselila zoologa in sekundante. Izkazalo se je, da ni bil še nihče izmed navzočih niti enkrat pri dvoboju in nihče ni vedel točno, kako se je treba postaviti in kaj morajo početi in govoriti sekundanti. Toda potem se je Bojko spomnil in je jel smebljaje se razlagati.

— Gospoda, kdo se spominja, kako je opisano v Lermontovu? — je vprašal von-Koren smeje se. — To di pri Turgenjevu se je streljal Bazarov z nekom . . .

— Česa neki naj se človek spominja — je rekel nestrpnostno Ustimovič in se ustavil. — Odmerite razbije pa je konec.

Napravil je kake tri korake, kakor bi kazal, kaj je treba odmerjati. Bojko je odštel korake, njegovo varjše pa je izvlekel sabljo in na skrajnih točkah razposkal zemljo, da bi zaznamoval barjero.

Pri vsesplošnem molku sta protivnika izšli svoje prostore.

“Krta”, se je spomnil dijakon, ki je sedel razgovorju.

(Dalje prihodnjič).

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISL.

O AKTIVNOSTIH V SPRINGFIELDU IN DRUGO.

SPRINGFIELD, ILL. — Kakor povsod, kjer so premogariji organizirani, tako smo tudi tukaj na stav-
Njen potek se mirno nadaljuje. Premogariji, ki ima-
svoja stanovanja, so zaposleni z raznim poprav-
lanjem ali pa z obdelovanjem vrto. Tu pa tam se
lahkakega najde z "influenco", ki pa ni nevarna.
So smo v suhi državi in suši smo se že skoro priva-
ili.

Prvi majnik je za nami. V mnogih krajih so ga
praznovali, tu bolj, tam manj, kakor je že delavstvo
svobodno in razpoloženo v enem ali drugem kraju. Kot
je poročano, je imel dne 30. aprila naš socialistični
klub št. 47 JSZ. prvomajsko proslavo, ki je dobro iz-
redala. Izmed zunanjih govornikov nas je posetil Još-
ko Owen, ki je s svojimi navdušujočimi besedami mno-
go pomagal naši organizaciji. Že na proslavi je pri-
stabil deset novih članov. Najbolj se mi je dopadlo,
ko je na govornikove pozive prvi prikorakal visok
mlad mož in se dal zapisati v klub. Imel je solzne oči,
kajti razumel je govornikova izvajanja. Pred letom in
pol je prišel iz domovine. Povedal je, da je bil štiri
leta v vojni. "Mnogo sem že videl in čul, veliko izku-
sil, toda takega govornika še nisem slišal. Vse, kar je
govoril, je resnica." In pridružil se je socialistični
stranki ter se naročil na "Proletarca."

Lahko si tega novega sodruga vzamemo za vz-
gled. Štiri leta se je bojeval za ono razdrapano Av-
strijo, "za vero, dom, cesarja," kakor so tam govorili,
za svobodo, kajti tudi v Avstriji so trdili visoki gos-
podje, da se bore za svobodo, toda ta boj ni bil za
svobodo. Človek, ki veliko izkusi in dobi potem pri-
liko postati bojevnik za odpravo sistema, ki povzro-
ča tako gorja kakor so se dogajala v vojni in po vojni,
nora postati dober bojevnik.

Včasih je bilo drugače. Človek je bil tam "potrjen",
in morda se je povzpel tudi do "markiranja" "cuks-
trnara". Ko je svoja tri leta odslužil: "odšel v Ameri-
ka. Tukaj so se postavljali taki "junaki": "Kaj boš ti,
ki nisi bil soldat!" Kadar so govorili o svoji vojaški
družbi, so se jim razjasnili obrazi. Za drugo se niso
brigali, razun morda za pitje, harmoniko in karte. Pri
pitju so reševali važna in nevažna vprašanja ter kri-
tikirali. Če so se malo opili, so morda postali tudi so-
cialisti. Prepirali so se, kdo je naprednejši in za take
stvari, napredka pa ni bilo nikjer. Vse to je slikal go-
vornik z živimi besedam v splošno zadovoljstvo nav-
danih.

Tudi sedaj ni vse v redu med delavci. Eni so ne-
stabilni, drugim gre vse prepočasi, pa žele ene hitre
rešitve. Dobe se taki, ki trdijo, "da socialisti ne bo-
do nikoli nič dosegli", in se najdejo drugi, ki so med
temi bolj redki, ki vidijo luč v S. L. P. ali v bog zna
kaki stranki. Vse je revolucionarno, nadrevolucionar-
no, ultrarevolucionarno, kapitalisti pa se ne ozirajo
za tak, ker smo vsi skupaj šibki, nesložni ter drug dru-
ga preprečujemo, kaj je najboljša pot za doseg pre-
porata. Nekateri so proti volitvam in za revolucionar-
ne akcije. Toda ne volijo in tudi revolucionarnih ak-
cij ne podvzamejo. Za vse je treba maso, masa pa le
utirni in s svojo brezbriznostjo vzdržuje razmere ka-
kar so. "Vse je treba zrušiti", pravijo nekateri. Kdo
bi se vedno pričkal s takimi ljudmi. Vsak socialist je
za preobrat, tisti, ki so zunaj naših vrst pa kličejo:
"Kdaj boste pa kaj naredili. Saj ne boste ničesar do-
segli. Vse je treba razbiti, pa z nova začeti." Taki so
tudi. Z besedami pobijajo nasprotnike, s tem pa ne
dovejo niti muhe. Nasprotnik je vedno jačji. Masa
kličira tiste, ki se zanjo bore, češ, da bi vendar mo-
gli "nekaj napraviti." Da bi sama pomagala — to ne.

Imam svoje izkušnje, kakor jih ima več ali manj
vsakdo drugi. Spominjam se leta 1908, ko sem bil na
potu za delom v Coloradi. Prišel sem s tremi drugimi
tovariši iz unijskih rogov v Wyomingu. Dobili smo de-
lo v rovu na visokem griču, ki so ga zvali Black Dia-
mond. Delali smo približno dva tedna. Med tem smo
se seznanili z raznimi ljudmi, ki so bili večinoma Ita-
lijani in nekaj drugih. Prišli smo pri delu v dotiko tu-
di z nekim poznajskim Poljakom. Ker smo bili mi
štirje člani unije, smo se čutili dolžne agitirati za to
organizacijo. Vprašali smo med drugim tega Polja-
ka, zakaj ne pristopi v unijo. Mož se je izgovarjal, da
je boljše delati v rovih, kjer se ne dela po unijski po-
godbi. Dejal je, če bi bil rov unijski bi moral delati
samo osem ur, tako pa lahko dela kolikor hoče. Poka-
zali smo mu svoje karte, menda zato, da mu z njimi
dokažemo, da nismo njegovega mnenja. Videli smo,
da je bil mož iznenaden. Sledil je še kratek pogovor
nakar smo se razšli. Drugi dan ob 10. dopoldne sta
prišla v rov superintendent in bos in nam ukazala,
naj se poberemo iz prostorov, češ, da ne potrebujejo
propagatorjev unije ampak premogarje. To je bilo
delo Poljaka. Mi smo se en čas obotavljali, deloma,
ker nismo razumeli vsega, kar nam je trobil "super"
in deloma, ker se nam ni nikamor mudilo. Angleščine
smo bili slabo zmožni. Ker se nismo takoj pokorili
povelju, nam pomoli pod nos svetlo cev. Bil je revol-
ver. To pričkanje je trajalo dve uri. Ob 12. smo šli
vsi iz rova na obed. Zunaj pozove superintendent vso
gručo v krog in ukaže iznenadenim premogarjem, ki
so bili kakor omenjeno večinoma Italijani, naj si gre
vsak po svojo puško. Vsakdo je namreč imel v tistem
kraju svojo puško. Prinesli so puške, superintendent
je ponovno potegnil svoj revolver in ukazal naši če-
tvorici naj pobere "svoje Cunje" in odlazi iz kra-
ja. Šli smo, spremljevalci pa so nam sledili sedem
milj do bližnjega mesteca, katerega ime se v tem tre-
nutku ne morem spomniti. Ko smo dospeli tja, je bi-
la že noč. Gazili smo po snegu, kajti stvar se je godi-
la v januarju. Zima v coloradskih hribih je res zi-
ma. Za naše delo v omenjenem rovu so nam dali pla-
čo v čeku, ki pa ni bila pravilna. Pritožiti se nismo
imeli kam, niti se ne bi znali, če bi bile kje v devetem
mestu kake instance. Čeke smo zmenjali šele v Lead-
villu, Colo. Spali smo v salunu pri nekemu Nemcu.
Zjutraj smo se pripravljali, da si dobimo kaj jesti, to-
da predno smo šli iz saluna, sta prišla dva šerifova
deputija in vprašala salunarja, če ima kake tuje.
"Štirje so prišli sinoči", je odgovoril. Deputiji nas po-
gledajo in vprašajo za naša imena. Povedali smo.
Oni so jih že imeli napisana. Bosi gori na hribu so jim
dali informacije o nas. Zagrozila sta nam, če se hitro
ne poberemo, da nas zapro. Rekli so, da smo "orga-
nizatorji", in ker nisem znal takrat toliko angleščine,
da bi mi bila ta beseda v angleški izgovorjavi znana,
nisem niti vedel, kakega hudodelstva se me dolži. Od-
šli smo na postajo in kupili vožne listke do Leadvilla.
Tako so nas preganjali — "grinarje". Tista masa, ki
je tako udano prinesla puške in nas izgnala kakor o-
kuženca, je tudi "kikala". In dolžila je unijo, da je
kriva, ker so slabi časi in ji očitala odgovornost za
vse druge nadloge. Človek premišljuje o takih stvareh
in vidi, da preobrti s takimi masami ne prihajajo tako
kot bi ta ali oni želel. Ampak ljudje težko razu-
mejo. Dovolj o tem.

Poleg naše proslave prvega majnika se je dne 1.
maja vršila tu skupna proslava, pri kateri so bili Lit-
vini, Nemci, Hrvati, Američani in seveda so bili tu-
di Slovenci navzoči. Program je bil raznovrsten. Na-
stopila so štiri pevka društva in mlade deklice s pet-
jem in deklamacijami. Ena je imela v rokah rdečo
zastavo in deklamirala o prvem maju, prazniku pro-
letariata. Med govorniki je nastopil poddistriktni
predsednik od UMW. Tolmačil je stavko in njen po-
tek po svojih nazorih, ki so različnejši od nazorov
vodilnih krogov premogarske unije. Po njegovem mne-
nju bi bila edina rešitev situacije, da se skliče izred-

na konvencija in se vrže stare odbore. Govoril je o plačah, o znižanjih, kakršne zahtevajo kompanije, in o govoricah, da se bo premogarska unija razcepila. Dejal je, da se to ne sme zgoditi. Prepagiral je enotnost unije in naglašal potrebo "ene velike unije." Govornik iz Chicage je govoril o Rusiji in slikal njene uspehe in njeno bedo. Vsa stvar se je namreč vršila v pomoč Rusiji. Kot mi je znano, se je v ta namen nabralo okoli sto dolarjev. To je že druga taka akcija v našem mestu.

Predno končam, opozarjam vse tiste, ki so zaoptimali s članarino pri klubu, naj jo poravnajo. Prihodnja seja se vrši 28. maja ob 2. uri popoldne v S. N. D. Zeleti je, da vsi, ki se smatrajo članom kluba, poravnajo prispevke, tisti, ki ne mislijo več plačevati, pa naj to povedo.

Mislím, da izrekam mnenje vseh naših sodrugov s tem, da izrečem zahvalo vsem, ki so pripomogli k uspehu naše prvomajske proslave. Upam, da bomo v bodoče imeli še več takih priredb, prvomajskih in drugih.

Ne morem si kaj, da ne bi priporočil tistim, ki pošiljajo svoje otroke v cerkev, pa se prištevajo naprednim, da bi lahko našli boljši način za vzgajanje svoje dece.

Pisal bi še več, pa zaenkrat zadostuje. Imam slabost, da me ljudje nimajo preveč radi. Vsled tega bom odstopil tudi od tajništva. Toda ostanem aktiven za organizacijo in bom nadaljeval z dopisi.

A. BESJAK.

DELAVCEM V RAZMIŠLJANJE.

CHICAGO, ILL. — Ker nisem privezan na dom, prihajam v dotiko z ljudmi, bodisi na priredbah, ali na agitaciji in na raznih sestankih. V razgovorih z njimi spoznavam njihova mišljenja in mnenja, ki jih imajo o raznih stvareh. Mnogo jih je, ki mislijo, da so dobri socialisti ali pa seveda miselci, kar je nekaterim itak vseeno. To so seveda le v svojih mislih, kar ne koristi niti njim ne nikomur drugemu.

Če nisi organiziran, če nisi aktiven v socialističnih vrstah in ne širiš ter podpiraš socialistične liste, si mrtev za delavsko gibanje. Kapitalizmu ne moreš biti škodljiv. In garanja za izkoriščevalce ne bi bilo nikdar konec, ako bi vsi ljudje tako mislili, kakor taki "jaz sem dober socialist."

Organiziran si v strokovni uniji. Dobro, toda ali si šel sam v njo, po lastnem nagibu? Vem, da je med vojno nastalo precej unij vsled takratnih razmer. Dobili so se ljudje, ki so jo organizirali, in marsikdo je bil takorekoč prisiljen od večine pristopiti vanjo. Takrat je bila vojna in imeli smo "dobre" čase. Takrat je bil Wilson "dober" predsednik. Časi se spreminjajo. Prišla je kriza, Wilson je postal "zanič" in delavstvo je izvolilo Hardinga. Dobrih časov še ni nazaj, delavstvo pa tirajo v stare mizerne razmere. Med vojno so imeli kapitalisti bogato žetev. Delavcev je primanjkovalo, za naročila se je pa mudilo. Zato so bili primorani poviševati plače in tudi unija je bila tu in tam priznana, kjer je preje ni bilo. Seveda so tudi cene potrebščinam šle kviško, toda plače so bile v splošnem vendarle primerne. Delavci so mislili, da bo dela zmerom dovolj in da plače ne bodo šle nikoli več navzdol.

Kapitalizem je danes organiziran tako mogočno in pretkano, kakor nikoli poprej. Proti njemu so v boju le socialistične in druge radikalne organizacije. Takozvane konservativne ameriške unije so indirektno podpornice kapitalističnega reda in mu niso nevarne. Gompers n. pr. ni nasprotnik kapitalizma.

Kapitalisti postavljajo kandidate na demokratski in republikanski listi. Delavstvo pa zanje glasuje. In med temi je zelo veliko takih, ki mislijo, da so "dobri" socialisti. Njihova napaka je, da ne vedo, kaj je socializem in nimajo pojma o socialistični organizaciji. Sedaj se jeze, ker so brez dela.

Kdo pa je kriv, da si brez zaslužka? Sam si odgovoren za obstoječe razmere, ker si mrtev za razredni boj in s teboj vred milijone tvornih tovarišev. Danes si brez dela, jutri greš na štrajk, tako da te kapitalizem tlači k tlom na vse načine. Potem se pa jeziš in preklinjaš. Se premalo izkoriščajo ljudi. Toliko bi jih morali, da bi se prebudili iz duševne lenobe.

Pride volilni dan, tam te lakaji bosov vprašajo, kaj boš volil, ti jih prestrašeno pogledaš in si izbereš

listo republikanskih ali demokratskih kandidatov. Kaj siš se, da ne bi dela izgubil, če bi volil drugače, če pa nimaš, upaš, da si ga boš na ta način pridobil.

Dokler bo vladala taka ignoranca, seveda ne bo napredka. Organiziraj se, sotprin, tudi na političnem polju, kajti tu je trdnjava, ki omogoča kapitalizmu, da po tebi. Ako je politična moč dobra za kapitaliste, mora biti dobra tudi za delavski razred.

Socialistična stranka vodi boj delavstva proti kapitalizmu na političnem polju. V njej je vaše mesto, če hočete biti res dober socialist.

Postani član te stranke in delaj v nji za socializem. Če si nedelaven, si tudi kot član mrtev za stvar. Širi socialistične liste in čitati jih moraš tudi sam.

Pristopite v socialistične klube. V teh se borite za predugrajen razmer.

Podpirajte in čitajte "Proletarca", ker je to edini pot za izobraževanje delavskih mas v socialističnem duhu. Samo na ta način bomo napredovali.

F. P. BENCHINA.

USPEHI KOOPERACIJE.

ALIQUIPPA, PA. — V kolikor so nam dovoljena le naše moči in obstoječe razmere, smo tudi tu pridobili praznik mednarodnega delavstva prvi maj. Sodelovanjem italijanskih sodrugov smo priredili veliko in nekaj drugega programa. Delavska himna, ki se je igrala ob tej priliki, je navdušila naše vrste, kajti na dan prvega maja je zaveden delavec v dahu navzoč na vseh proslavah delavstva vseh krajev sveta. To nam daje ponos, vero v našo silo, ki bo enkrat zavladala v družbi.

Ker že omenjam Italijane, naj povem, da so v letošnji ustanovili svoj socialistični klub. Tu je bil poprej en sam Italijan, ki je že več let pripadal socialistični stranki. Včlanjen je bil v pittsburski organizaciji. Ko je izvedel, da imamo Slovenci tu svoj klub S. P., je pristopil k nam in sodeloval z nami. Vsekrat smo se pogovarjali z njim, da bi bilo dobro poskušati tukaj organizirati italijanski socialistični klub: če se ne bi moglo dobiti zadostno število članov za njihov klub, naj se jih za začetek dobi vse nekaj v naš klub. Italijanski sodrug je šel na agitacijo med svoje rojake in jih dobil zadostno število članov za ustanovitev organizacije. S posredovanjem tajnika našega kluba so dobili italijanskega govornika, sklic je bil sestanek in organizacija italijanskih sodrugov v tem kraju je bila ustanovljena. Po dosedanjih znamenjih je soditi, da se bo njihova postojanka socialistične stranke lepo razvijala. To je dokaz, kaj se premore kooperacija. Mesto, da bi se slovenski in italijanski delavci sovražili med seboj, so rajši kooperirali in delujejo skupaj za skupno osvoboditev vseh delavcev vseh narodnosti.

Rojaki delavci, marsikje še nimate socialističnega kluba. Ustanovite si svojo bojovno organizacijo in delajte ter izobražujte v nji za boje na političnem in gospodarskem polju. Kjer mogoče, delajte v klub kluba tudi na kulturnem polju.

Kakor sem razvidel iz listov, mislijo ustanoviti politično organizacijo tudi na Burgettstownu. Priporočam jim, naj ustanove socialistični klub JSZ, združene s S. P. Nič ne rečem zoper S. L. P., toda izkušnje so pokazale, da take dogmatične sekcije v ameriškem delavskem gibanju ne morejo uspevati. Drži se jih le gotov krog idealnih ljudi, mase, brez katere ne moremo ničesar pomembnejšega doseči, pa je izven naših vrst.

Ves ta "mi smo edini, ki bomo izvojevali boljšo bodočnost," je le fraza, ob kateri se opajajo ljudje, ki se zbirajo v malih sektah in si nadevajo ime "stranka".

Kaj nam pomaga veliko govoriti in še več obšati in slikati krasno bodočnost, če pa vršimo taktiko, biterja je preveč odtujena masam. Socialistična stranka je vedno skušala biti v najnaravnejših vežeh z ljudskimi množicami. Sedaj skuša z organiziranjem unije na politično akcijo storiti res jako stranko, ki bo kaj bila v razrednem boju ameriškega proletarijata.

Videli ste že "štatljivega" konja. Zastonj ga pripneta voznik. Toda naenkrat hoče potegniti na način, kakor da je v stanju vaje napraviti. Ker to ne gre, ne

medtrija in rine nazaj, dokler se ne utrdi. Taki so kakšeri ljudje v delavskem gibanju, takozvane "leve karkije". Kar naenkrat dobe vero, da se bo v teku par tednov vse spremenilo. Pa se zaletе s svojim vozom. Svo obstane, naprej ne morejo, pa rinejo nazaj. Stehne take primere lahko najdemo iz zadnjih časov. Kakšeri se streznijo iz čezmernega, napačnega navdušenja, pa grede nazaj v stranko. Večina pa jih ostane vsem brezbrizna in kvečjemu, da še zabavlja. "Vsi so naši!"

V začetku dopisa sem poročal o prvomajski proslavi v Aliquippi. Omenil bom na kratko, da sem dobil starega kraja pismo od sestre, ki mi piše o veličastni proslavi prvega majnika v mojemu rojstnem kraju. V delavstvo se je že na predvečer prvega maja zbrala na griču Marečku (navesti bi morali tudi kraj. — mda) kjer so zakurili kres in pričakovali dneva. Ob tednjem jutru so naznanili strelji iz topičev, da je prišel mednarodnega delavskega tu. Na griču je vstala rdeča zastava mednarodnega bratstva. Vršili so se govori in manifestacije. V pismu nadalje omenja, da je delavstvo tam organizirano in zavedno bolj kot kdaj poprej. Vsi verski prazniki so obledeli pred velikim praznovanjem prvega majnika.

V Zedinjenih državah še nismo tako daleč. Tu bo treba še veliko orati. Razredna zavest je tam večja kakor tukaj. Tukajšnje domače delavstvo je zelo prežeto z duhom patriotizma, v kakršnem jih vzgaja detaristi gospoda stoprocentnega amerikanizma.

To se bo počasi spremenilo, kajti izkušnje so delavstvu takorekó usiljujejo in radi tega mora spredehati. Od delavsstva samega je odvisno, kedaj da se študi. Zavedni proletarci pa naj uče in organizirajo nase, kajti brez učiteljev in organizatorjev ne bomo dobili brezbriznih, nezavednih množic v naše vrste.

JACK KOTAR.

MODROVANJE ELYSKIH OVČIČ.

ELY, MINN. — Kaj se še ne boste izprebrnili brezvičerci? Kaj vnder mislite? Vas bua vse vrah zvevl — buh mi grejhe adpusti. N, pa saj gasput vam že vspostia brezvičerstv, samu de kaj cierku padpierate; tem delate gaspudi narviečja žalast k nadaste nič za cierku. Pamisite vnder kakšne "špencje" ima cierku in gasput!

Kulk ja sam porč kaštav!

Brezvičerci prevte: le pagleite, delavci, kakšn "porč" si ja dav naprevt gasput, kkr kakšn miljener, ki ja v glazih, Mar dajte pa pravíc gavort! Gasput sa mi dali naprevt glažav "porč", tu pa zatu, de se nabus nek farbe panucalu kdr se buš faravš farbal, taku sa gasput rekli in jim ja za vrjat. Gasput na lažeja — tu tudi varčni!

Nekaj spiet gavare zaval "kare", k imaja gasput spiet nova. Naj ja imaja saj sa ja sami kpili! Kpili sa pa zavole nas. Tista lanska ali predlansk kuplena "kum" je bila taka adparta, ta nova je pa zaparta. Kpili sa ja pa zatu — kajbuate čvekali — zatu k' muaraja vekat jil iz sv. zakramenti. Včasi sa čisto premuacheni se malitve, pa namoreja tak v adperta kara h bavniki. Se bi se lhku prehladli, marde bi še vmarli! Buh nas vveri take nesrieče! Zatu sa kpili zaparta kara, de lema na smartna ura gvišnu prevideni iz sv. zakramenti. Kakšni sa vnder aldje! Mnde bi radi vidli, de bi gasput še kakšna balejzn nakapali.

Vse svurte grdu abrekujaja našga gaspuda, ti narvoti brezvičerski aldje. Prevja: piet leit ja na Elij, pa si je kupu žea dva "ambatavila", v star kraj se ja vder na "špacier", cigare kadi k'padgure in kaj vem k'vse kaj. Prevja: pa paglejte kulk pa an delavc pršpama v petih leitih? Delavci pa naznaja šparat taku k' naga gasput, za tu pa nič nemaja! V star kraj sa šli gasput jaa, ampk za puat sa jim muagli žlahtniki pašnadi dnar, taku sa sami prevli. De sa jih pa tam "honi", pa tuadi nej za vrjat. Kdur ja že slišav tista nauha k se ja ankat tam zgadila, navem glih kej, ampk ja arsičnaja! K sta pršla dva žndarja pa fajmaštra, pa sa jim rekli de naj anmav pačakata, fajmaštr sa pa šli v starvi pa sa pagliedali v čarne bukve, pa sa nejsta budarja več premknila. Naš gasput bi lhku glih taku arsičli, če bi se jih kdu prtiknu, al pa zamašval bi se. Zatu pa dakih ži ne vrjamema, da bi kdu gaspuda včičav.

Pa na tist se tudi jeze, k gasput huadja na "partii" in se včas zamde tud čez punuč. Saj na hudja radi — kaj pa čja! Aldija sa žea taku brezverni, da na nabem parti več na muajlja, in gasput gredua na parti samu zatu, da aldi spreabračaja; navsakm parti, k sa gasput zraven, se muara molt paprajt k se začne jst, ne pa kkr žvav. Če pa prideja anmal ksnu damu, pa tud nanaprevjaja grejha, saj sa mladi in pa fant. Kaj bi jim bli taku navaščliv!

Vslih jeziku si pa tudi nejtrega zbrusit, če sa gasput dabili "kuharca". Kaj buada brez kuharce? Saj imaja tud v starm kraji fajmaštri kuharce (le kplan mora biti sam). Sestra nazna več kuhat za mladga gaspuda. Najev si je osmnajstlejtna kuharca. Sevede sa ja najeli, saj brez je nejsa muagli bit. Oni zmeraj akul huadija, pa sa večkrat zamudli južna, še večkrat pa večierja pr sestri. Zdaj pa k imaja sami sja kuharca, jim bua pa prprevla kdr se jim bua palibilu, taku da ne buada lačni hadili spat.

Sevede gasput najraji taka vzemeja za kuharca, k ja friška, da se hitru zabarne in da je pridna pa pabužna; sevede, pa de tudi ubuaga kar gasput rečeja. Jast pa previm, de sa gasput prev nucali kuharca, drgači bi ja pravgvišnu ne bli najeli. Mislim pa tudi, da se buada zdaj tud akul havza ali faravža bel držal kkr sa se pa paprejt.

Ja papravici rečanu, de bulga gaspuda be prav gatov ne muagli dabit k sa ti gasput. Kaku ani tudi delaja namejst adbuarniku! Vs dnar k ga dabijo za cierku, kar sami nuasija na banka. Blagainik ja luhku prav vesiev km nei patreba imt abenga truble iz dnarjem. Adkar sa ti gasput tukaj, ša tudi ankrat nej blu patreba adbuarnikam skrbit, kaku se bua dnar sprevu. Saj prem buh naj da dovgó živleja tacimle gaspudi k jih imama mi.

Če pa brezvičerci še zdaj na buada dali nič za cierku, buada pa gasput vse jih imiena kar iz prične brali, de jih bua lhku prav pašenu sram. Taku se tudi prav spaduabi za nardit iz tacim k nič ne dadua za cierku. Paglejte ga kum-pa-tarja, kak se ja an spreabarnu in kaku padpira cierku! Zakaj ja bi se vi tadrugi ne?

Ta tanova gaspudava kara bua tudi več kasalina panucala kkr ga je una tastara. Kam buama pa vnder šli h službi božji, če na buama dali za kasalin, čm reč, za cierku?

Pa še dost bi se dalu pavedat, pa najbua za dons. Če buate pa ša kaj abiarali gaspuda, jih pa vam žei spiet pavem da jih buate siti!

Aistan, mijav, mijav!

POJASNJEVANJE IN ZAHTEVA.

TOLLESTON, IND. — Cenjeno uredništvo: Čital sem v listu Proletarec št. 762 napad na mojo osebo kot predsednika SNPJ. Ker pa imamo v Garyu, Ind., samo eno društvo, ki spada k tej organizaciji, je bil napad naperjen na mojo osebo. V tem smislu ni bil napad samo na mojo osebo ampak na vse društvo Nova Svoboda, št. 271, Gary, Ind. Jaz vas pozivljam, da priobčite ime dotične osebe, katera je ono stvar prinesla v list, da prekliče vso stvar. Tako zahteva celo društvo, ker je tako enoglasno sklenilo na redni seji 7. maja 1922., da se pove, da ni to resnično, kar stoji v dotičnem članku zaradi tiste listine JSZ. Jaz sem jih v navzočnosti članov, prečital, ne pa jih vrgel v koš, ker to je velika laž in članstvo je sprejelo in ker se lahko prepriča v društvenemu zapisniku. Ker je pa večina članov tisto stvar protestirala da se tisto ne tiče naše organizacije in dnevnega reda. Jaz kot predsednik kar se mene tiče SNPJ. in njenih pravil nočem debatirati sam kadar vidim, da je večina članov proti da bi članstvo kršilo pravila SNPJ. Pravila bi jim dokazav, da nima jo smisla. Pravila SNPJ. ali SNPJ. nima nič opraviti z drugim organizacijam kakor samo ono kar njena pravila prinašajo. Kot predsednik dotičnega društva nemorem pustiti vsakemu članu ali kdor bi prišel v dvorano debatirati. To je brez smisla. Zato imamo konvencije, da mi pustimo vsakemu debatirati. Potem ni treba ne pravil in ne konvencije. Dokler bom jaz predsednik kakega društva, ne pustim drugega debatirati samo kar se tiče ustave in pravil SNPJ. Jaz spoštujem tista pravila, katera je potrdila konvencija in jih nikakor ne dam kršit. Oni, kateri pride s takimi lažmi na dan, ga še enkrat pozivljam kot predsednik

društva Nova Svoboda št. 271 ali član našega društva, naj pride na sejo in mi tam dokaže pred članstvom ono laž. Če je pristranski, ga pozivljam na debato med celim slovenskim narodom, pa me naj prestraši s svojimi lažmi pred narodom kot on misli da mu dokažem kaj pomeni mednarodno mnenje socializma, da bo vidu ali se jaz bojim ruske kuče pobit ali ne. Da ga vidim pred celim pokom kaki socialist da je da on izvešči svoje mnenje kaj zna ali če da ga narod poslušati ali mene kot naprednega med slovenskim narodom. Jaz vem naprej da se ne bo odzval ker on zna da ima mrzle pete če bi prišel z menoj na debato, on preneha bit kot napredni socialist s slovenskim narodom. Jaz ga pripoznam za nič izobraženega človeka ne pri organizacijah in ne z narodom. Vsi tisti ki kaj pišejo se podpišejo. Tak ki laže ga je sram podpisati svoje ime. Kar sem tukaj obelodanil v Proletarcu sem tudi podpisal in mene ni sram da vidi slovenski narod kaj je moje mnenje da se lahko pokažem pred narodom kot predsednik društva Nova Svoboda št. 271, Gary, Ind. Jaz hočem delati kar zahtevajo pravila SNPJ. pa nič drugega. — JOSEF BALKOVATZ.

Pripis: Spoštovano uredništvo: Prosim vas obelodanite tistega kateri mi je bil tako dober za tako laž, ker vem, da ga imate, drugače se gotovo ne držite ustave Amerike. Jaz znam, da ker ste dobili čarter za poslovanje. Če ga ne dobim z lepa ga bom dobil prek sodnije. Noben dopisnik se nima pravice priobčiti brez imena.

(Priobčili smo ta dopis samo z malimi popravki. G. Josef Balkovatz se čuti užaljenega vsled neke notice, v kateri je rečeno, da se je pri nekem društvu v Gariju nasprotovalo apelu JSZ. za pomožno izobraževalno akcijo. Izgleda, da bi jo tam zelo rabili v svoj lastni prid, potem bi se boljše ponašali "pred celim slovenskim narodom." G. Balkovatz ne zanikava, da se je stvari tudi pri njegovem društvu nasprotovalo, ravno tako sam potrjuje, da se mu je zdela akcija, propagirana v pismu, proti pravilom SNPJ. in proti dnevnuemu redu. Vsakdo si namreč lahko tolmači pravila po svoje. Tolmačenja raznih sodnikov o konstituciji ameriške republike se razlikujejo, g. F. Balkovatz jo pa tudi tolmači po svoje. Vsakdo ima namreč to pravico, razun v vojnem času, kajti takrat ni dovoljeno poljudno tolmačiti točke v konstituciji, ki govori o svobodi govora, tiska in zborovanja.)

Obžalujemo, da ne moremo ustreči g. Balkovatzu z obelodanjenjem imena dopisnika. Z debato pred celim slovenskim narodom torej ne bo nič, kar je vsekar škoda. Ampak mi si tolmačimo konstitucijo Amerike po svoje in se ravnamo po tem. — Ured.)

DOBRO BI BILO RAZJASNITI.

CHICAGO, ILL. — "Znanje", glasilo novopečene in mimogrede povedano sedaj po komunistični stranki obsojene "Workers Party", piše v zadnji številki kako nujno je, da širijo hrvatski drugovi med slovenskimi delavci v Ameriki "Delavsko Slovenijo" — "edini slovenski delavski list v Ameriki".

Slovenski delavci v Ameriki — pravi modro "Znanje" — so zgubili svoj list v teku vojne, dobro "Znanje" pa je našlo zanje sedaj "Delavsko Slovenijo" — tisto "Slovenijo", ki je ob času predsedniških volitev propagirala za Hardinga. Harding je bil kajpak kandidat, če že ne socialistične, pa vsaj delavske stranke, ki ima svoj glavni stan na Wall Streetu v New Yorku. To pa še ni vse. "Delavska Slovenija" si hoče delati sedaj kredit s kolektami, ki jih vodi organizacija prijateljev sovjetske Rusije. Toda predno priporoča "Znanje" slovenskim delavcem "Delavsko Slovenijo", bi bilo dobro, da nam pojasni tole: Ali ve "Znanje", če je urednik "Delavske Slovenije", Frank Novak, že poravnal svoto, ki jo je pred leti skolektal za štrajkujoče pod okriljem W. F. M., na pristojno mesto? V kolikor je piscu teh vrstic znano, dotičnik tega še do pred nedavnim ni storil.

V interesu slovenske javnosti je, da se zadeva pojasni. Pojasniti ima to slovenski javnosti "Znanje", ki vodi med svojimi čitatelji propagando, naj priporočajo "Delavsko Slovenijo" slovenskim delavcem v Ameriki. Shall we know? Eden, ki je radoveden.

IZ UPRAVNIŠTVA.

Za nas ni počitnic. — Naprej do cilja. — Socialistični tisk najboljši agitator. — Uspehi par dnevov dela. — Naloga socialističnih klubov. — Posledice prohibicije. — Sličica iz Somerseta, Col.

Vroči poletni dnevi prihajajo in marsikdo se bo li počitnic. V gotovih podjetjih in uradih imajo delavci počitnice vsakdo vzeti sam, ako more in če ima sredstva. Neprostovoljne počitnice ima danes tudi pet milijonov delavcev in delavk. To niso počitnice kajti pomanjkanje in večna skrb, kako se v taki krizi preživljati, dela dneve neznosne. Tudi nad porabo in prekomarjave ima sedaj počitnice. Še pred štrajki jih je bilo par sto tisoč brez dela.

Počitnice imajo svoj pomen le tedaj, če ima delavec na strani nekaj sredstev in če je za čas odsotnosti od dela plačan; in če v dnevih, ko je kje na delu, kjerkoli že nabira novih moči, nima skrbi, kje bo kajal delo, kadar bo konec počitnic. Kakor rečemo, nekaj takih ljudi. Slovenski delavci delajo večinoma obratih, ki ne dajejo počitnic drugače, kakor kakršen industrialna kriza, ali pa, če človeka odslove kakršnegakoli vzroka.

Vsakdo, ki si služi kruh z delom, bi bil opravičeno par tednov počitnic. Kadar si bo družba ustvarila pravičnejši gospodarski red, bo delavec rešen sil v borbi za obstanek, kajti delo bo imel zagotovljeno, ravno tako bo imel priložnost uživati vse sadove, ki jih nudi življenje v civilizirani družbi. Taka družba pride, kadar zavlada socializem.

Poletni dnevi so tukaj, toda za socialiste ne pomenijo počitnic. Niti ne za delavstvo kot celoto. Socialisti morajo voditi delo agitacije naprej, naj to leto, jesen ali zima. Kadar zavlada naša pomladi, bomo oddahnili. Ako ne mi, pa tisti, ki pridejo za nami. Dotlej poznamo samo delo za socializem, po tistega, ki ga moramo opravljati, če hočemo imeti kajti profitarjski sistem nam ne dopušča mnogo dela za druge posle, kadar nas rabi. Včasih, kadar ni dovolj za delanje profitiv s tem, da industrija obznanje, nas odslovi in ne vprašuje, kako se bomo preživljali. Socialistična družba bo skrbela za ljudstvo, ne nja skrbi za profitarje in varuje v prvi vrsti njene interese; interesi ljudstva so za današnje družbo uredbo postranskega pomena. Vse to dokazuje, da na ljudstvu ležeče, kedaj si preuredi gospodarski sistem. In nadalje dokazuje, da je ljudstvo še nevedno da si ne zna pomagati iz današnje mizerije in ga zato treba učiti. Za take učitelje so pozvani socialisti — taki, ki res poznajo socialistične nauke. Najboljše vzgojevalno sredstvo za delavske mase je socialistični tisk. Vzgojevalno nalogo med slovenskim pritarjatom vrši "Proletarec." Širite ga in ne zamudajte tega dela niti v vročih poletnih dnevih. Ni smemo poznati počitnic — ne poprej, dokler ne bomo izvedli svoje naloge.

Sodruginja Frances A. Tauchar se je mudila sedmi teden v La Sallu in okolici, kjer je agitirala tudi pridobivanje novih naročnikov Proletarcu. Razni njenega dela v par dneh je enaintrideset naročil. Nekoliko kooperacije, malo vztrajnosti, pa se družbo uspehi. Charles Pogorelec iz Pennsylvanije poroča, da so uspehi njegove agitacije, vpoštevajoč sedanje mame brezposelnosti in stavke, povoljni.

Naše delavstvo mora pričeti čitati z razumevanjem mnogih naselbin nam poročajo sodrugi in sodrugi, ki, da so se ljudje udali brezplodnemu "kikanju" in pijančevanju. To je slabo znamenje. Pijača človeka mami, da pozabi za trenotek na mizerijo, slabo pa in druge nadloge, ki ga oklepajo, ampak nadloge so

Seje. Da se jih odpravi, iztrebi s koreninami vred, je treba treznega, smotrenega dela. To delo se lahko opravja v socialistični organizaciji. Kdor opazuje situacijo po naselbinah, mu nastaja vedno jasnejše, kakšno nujno je, da se med to maso razširi list, kakor je Proletarec. Navajanje delavstva k čitanju dobrega najjevalnega lista, kakor je naše socialistično glasilo Proletarec, je edino sredstvo za odvrčanje našega delavstva od pogubnih vplivov pijančevanja, ki škoduje delavstvu kot posameznikom in kot celoti.

Vsaka naselbina bi lahko imela socialistični klub; arala bi ga imeti. Pod sposobnim vodstvom bi ta klub vodil propagandistično delo za socializem po najuspešnejši poti. Skrbel bi za duševno in telesno razvedritjo. Pod njegovim vodstvom bi se moralo vršiti ne javno življenje v naselbini. V mnogih krajih še nismo tako daleč. Razna poročila o naprednosti v tej ali oni naselbini so le pena, ki se razblini, kakor hitro se malo globlje pogleda ta "napredek".

Prohibicija se je izkazala za škodljivo vsem tistim narodom v tej deželi, ki prihajajo iz dežel, kjer je pitje vina in vina v navadi. Te navade se ne dajo odpraviti v prepovedmi, kakršne so navajeni dajati v ameriških zakonodajah. Poleg vsega je čezmerno pitje pijač posledica ekonomskih razmer. Tam, kjer je delavstvo najbolj izrabljano in živi v najslabših življenjskih razmerah, se največ pije. Ameriški reformatorji se ne trudijo odpraviti vzrokov za socialna zla. Prepovedi, ki so njih sredstvo. Socializem pozna zdravila, toda predno jih bo mogel vpotrebti, bo moral dobiti moč. Moč odvisi od njegovih pristšev. Pridobiva mu jih socialistični tisk.

Anton Majnik iz Somerset, Colo., se je pred 11. meseci v rovu ponesrečil. Zlomilo mu je nogo. On ni bil sam vzrok te nesreče. Družba, kateri je profit vedel lakor pa varnost delavcev, je zanemarjala varnostne opreme. Družba dela dobičke naprej, kajti človeškega materiala ima dovolj in po ceni se ga dobi, posebno v sedanjih časih. Anton Majnik ne živi v sijajnih razmerah, kakor nihče, ki je onesposobljen za delo. Kljub gnutnim težavam hoče obdržati list in je pred nekaj dnevi obnovil naročnino in poslal \$1.25 listu v podporo Marsikak delavec, ki je v boljših gnutnih razmerah, se brani naročiti na ta list. Marsikomu se ne zdi treba potrošiti par dolarjev za nepotrebne reči. Proletarec je vsakemu sloveškemu delavcu potreben, toda v tega ne zavedajo vsi. Zato je agitacija težaven posel.

Do naročnikov, ki jim je potekla naročnina, imamo eno prošnjo. Poročali smo že, da imamo eno osebo v zradu manj, kajti upravniki lista se mudi na agitaciji po naselbinah. Da nam prihranite delo, ne čakajte izjave iz upravnistva, ampak pošljite naročnino takoj, ko vam poteče. Sedanja številka Proletarca je 767. Ako je številka v oklepaju poleg vašega naslova manjša kakor 767, je to znamenje, da je vaša naročnina potekla. Obnovite jo čimprej. Ako morete, pridobite Proletarca tudi kakega novega naročnika. Vsakdo lahko tudi vsaj toliko, da pridobi vsako leto par novih naročnikov.

V naš urad prihajajo pisma, ako imamo v zalogi ali ono knjigo. V pojasnilo vsem prizadetim omenjamo, da imamo v zalogi le tiste knjige in brošure, ki so označene v ceniku knjig na zadnji strani Proletarca.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodrugga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soci. članki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem je vpletljivo geslo: "V organizaciji je moč." —

Listu v podporo.

IX. Izkaz.

YUKON, Pa. — Frank Sedminek	\$.10
CHICAGO, ILL. — F. R. Benchina \$1; J. Jereb 75c; Pet. Verhovnik 25c; F. Pretnar 50c; skupaj		2.50
(Svoto izročil F. R. Benchina).		
CHICAGO, ILL. — Jugosl. soc. klub št. 1 JSZ....		30.00
CLEVELAND, O. — Jugosl. soc. klub št. 27 JSZ.		40.00
CHICAGO, ILL. — Frank Petrich, provizija od oglasov		5.00
CHICAGO, ILL. — Družba pri sodr. Udovichu: Po \$1: Lekš, Brus, Orient, Ill.; Jerry Markich, Orient, Ill.; F. Godina, Z. Novak in F. Petrich, Chicago, Ill., skupaj		5.00
SOMERSET, COLO. — A. Majnik		1.25
HERMINIE, PA. — J. Kaus50
WHITE VALLEY, PENNA. — Jos. Britz 50c., J. Frank 25c.75
CLEVELAND, O. — V. Jurman50

Skupaj v tem izkazu \$ 85.60
V zadnjem izkazu 436.25

Skupaj do 20. maja \$521.85

POROČILO O RAZPEČANIH ZNAMKAH

J. S. Z.

za mesec april 1922.

Dežela	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Izred. znamke.	Konv. znamke.	Prejemki	Gl. stanu Soc. stranke	Dejavnim in obratnim organizacijam.
Ark., Jenny Lind	7	6			2	\$ 5.20	\$ 1.50	\$ 1.62
Ill., Carlinville	18	5			12	13.15		
Ill., NoRomis	13	5			1	6.45		
Ill., Springfield	5	3			6	5.55		
Ill., Chicago N. 1	50				32	31.00		
Ill., Chicago N. 224	7	5			11	9.35		
Ill., Virden				7			11.10	13.87
Ind., Indianapolis	10					3.00	1.00	1.25
Iowa, Madrid			14					
Kans. Gross	1	4	9		1	2.20	.50	.62
Mich., Detroit N. 114	22				10	13.00		
Mich., Detroit N. 210	15					4.50	3.70	4.62
Ohio, Collinwood					10	5.00		
Ohio, Girard					8	3.90		
Ohio, Cleveland	40					12.00		
Ohio, Glencoe	7	1				2.45	4.80	6.00
Pa., Herminie	13	10			28	21.40		
Pa., Avella	24	10				10.70		
Pa., Cuddy	15					4.50		
Pa., Hostetter	7	1				2.45		
Pa., Lloydell	32					9.60		
Pa., Luzerne	5				5	4.00		
Pa., Sygan	24					7.20		
Pa., W. Newton	14	2				4.90		
Pa., Lawrence				50				
Pa., Irwin	10	12				7.20	17.90	22.37
Utah, Murray	6	6			4	5.90	1.20	1.50
At Large:								
John Ban, Verona, Pa.	6					1.80	.60	
Total	351	70	80	130		\$196.40	\$42.10	\$51.85

Znamk na roki dne 1. aprila	Rednih	Dualnih	Izjemnih
	341	190	246
Znamk dobljenih od gl. stana	700	100	80
Skupaj	1041	290	326
Znamk razpečanih glasom poročila	351	70	80
Na roki dne 30. aprila	690	220	246

Konvenčnih znamk razpečanih 130 in odračunajeno zanje gl. stanu stranke \$65.00.—Članov v aprilu javljenih 571.

Tajništvo J. S. Z.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripelajte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

VLJUDNOST VELJA V ŽIVLJENJU.

Uljudnost je v življenju veliko vredna. V političnemu življenju Williama McKinleya je prišla uljudnost skoraj v pregovor ter mu je napravila pot k slovesu. Aprilska izdaja "Manufacturer's News" razpravlja o dejstvu, da surovost ne izvaja velikih izvrševalnih možnosti. Glavarji industrije, od Carnegija pa do Edisona so si priborili svoje visoko stališče, potem svojih človeških lastnosti ter dosegli s tem, da so jih občudovali vsi njihovi sodobniki. Carnegie pravi v svojem življenjepisu, da mu je k poznejšim uspehom veliko pripomogla uljudnost. Uljuden prodajalec ruši gore ter izpremeni skopuha v zapravljevca. Neznosnosti človeka se pa v mnogih slučajih ne sme pripisovati njegovi surovosti. Razlog je čisto navaden: njegov želodec ni v redu. Najbolj kislno razpoloženje izgine, kakor hitro je želodec v redu. Trinerjevo Grenko Vino je najboljša pomoč, da prežene slabo razpoloženje. Izčisti črevesje, povrne tek in odpravi nervoznost. Imejte Trinerjevo Grenko Vino vedno pri roki. Kupite ga danes pri svojem lekarnarju ali prodajalcu zdravil. (Adv.)

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Med prepričanim socialistom in med takim članom, ki je v klubu "kar tako", je velika razlika.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar v stah socialistične stranke. — Frank Kramar, organizator.

Edini

Jugoslovanski pogrebnik in balzamovalnik

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK

1814 So. Throop St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

*Suhe,
Mrtve lase*

možete preprečiti in dati lasem
tisto mehkost, blaginjo, in lepoto,
katere si vsakdo želi ako
nadenjite

**SEVERA'S
HAIR POMADE**

Izvrstna, priprava za nego las,
idealna, zdravična, in čista.

CENA 25c

Vprašajte v lekarnah.

**W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA**

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ali postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim rokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel v starim krajem.

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.